

ВОГОНЬ ОРЛИНОЇ РАДИ

108 квітень – червень 1996

КОНФЕРЕНЦІЯ Українських Пластових Організацій

Австралія — Аргентина — Велика Британія — ЗСА — Канада — Німеччина

Польща - УКРАЇНА - Словаччина

ГОЛОВНА ПЛАСТОВА БУЛАВА ОРЛИНИЙ КРУГ

'ВОГОНЬ ОРЛИНОЇ РАДИ' - журнал новацьких виховників.
Виходить квартално.
Ч. 108. Квітень - Червень 1996.

Редагує колегія:

УКРАЇНА: Марічка Артиш, Роман Бдайцієв, Люба Бойко, Оксана Заліпська,
Мар'яна Кручок, Іван Нагірний, Богдан Олексій, Олеся Омельчук, Ліда
Пруська, Славко Танчак.
ЗСА: Денис Беднарський, Орест Гаврилюк, Стаха Гойдиш, Надя Кулинич,
Теодосій Самотулка.

Відповідальний редактор - Сірий Орел Орест.

Рисунок на обгортці мистця М. Григорііва.

Відбито рівночасно в Тернополі накладом 100 прим.

і в Філадельфії - 250 прим.

Ціна поодинокого числа: 5.00 дол. Річна передплата: 15.00 дол.

Всі права застережені.

Copyright by Plast, Ukrainian Youth Organization, Inc.

Printed in U. S. A.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
Orest Nawryluk, M. D.
321 Linden Drive
Elkins Park, PA 19027
U. S. A.

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:
Denys Bednarsky
35 Marsac Pl.
Newark, NJ 07106
U. S. A.

ФУНДАТОРИ 'ВОГНЮ ОРЛИНОЇ РАДИ':

Родина і приятелі св.п.бр. Славка Кравса
Сірі Орли Людмила і Петро Дармограї
2-ий Курінь УПС "Ті, що Греблі Рвуть"
Великий Пл. Курінь "Хмельниченки"
Крайова Пластова Старшина З. С. А.
20-ий Курінь УСП "Лісові Мавки"
10-ий Курінь УПС "Чорноморці"
Сіра Орлиця Стаха Гойдиш
Сірі Орли Орест і Аня Гаврилюки
101-ша РОВ "Квітка Щастя", 1991
Пластова Станиця Філадельфія
Пластове Видавництво, Торонто

Ватага Бурлаків
Пл. сен. В. і Д. Гойдиші
Загін "Червона Калина"
Пластова Станиця Чікаго
28-ий К. УПС "Верховинки"
Крайова Пл. Старшина Канада
3-ий Курінь УПС "Лісові Чорти"
Пластова Станиця Нью-Йорк
Головна Пластова Булава
Пластова Станиця Торонто
Сірий Орел Тарас Когут
КМП "Сокіл"

ХТО ЧЕРГОВИЙ?

Вогонь Орлиної Ради

1

ДОРОГІ БРАТЧИКИ І СЕСТРИЧКИ!

Колись в "Орлиному Крузі" була вимога, що для добуття ступеня гніздового, поки стати дійсним членом Орлиного Круга, треба було написати якусь працю для збагачення новацьких методичних матеріалів. Праці ці публіковано, як випуски "Бібліотечки В. О. Р." До сьогодні таких випусків появилася 29 і список їх звичайно є поміщений на останній сторінці обкладинки журналу "Вогонь Орлиної Ради".

Коли переглянемо випуски "Бібліотечки", то побачимо, що популярним завданням для кандидатів на гніздових було опрацювання матеріалів до якоїсь новацької вмілості. І так видано збірники до вісьмох новацьких умілостей (Чорноморець, Золоторукий, Добродушок, Дослідник, Верховинець, Лісовик/Лісова Мавка, Приятель/ка Рослин і Наколесник/Роверистка). Але це ще далеко не вичерпує всіх умілостей у Правильнику. Кожний комендант/-ка новацького табору стоїть перед запитом: які вмілості переводити? де взяти матеріяли? Звичайно той братчик чи сестричка закачує рукави й береться до збирання матеріалів потрібних до даної вмілості. А після табору ті матеріяли мандрують на полицю, де нераз, у забутті, присипає їх порох грядучих літ.

Закликаю Вас опрацьовувати збірники матеріалів новацьких умілостей та прислати до "В. О. Р." для публікації, щоб із них могли користати братчики й сестрички в усему світі. Правда, формальної вимоги предложити письмову працю, щоб стати дійсним членом Орлиного Круга, більше немає, одначе багато з нас мають можливість цікаві матеріяли створити, знайти, чи роздобути і скласти їх в одну цілість на користь нам усім. Коли хтось немає змоги скласти повного збірника, то присилайте програмки поодиноких зайнять, чи матеріял навіть тільки для одної точки вимог умілості. Тоді легше буде доповнити те, що бракує і скомплетувати цілість.

Найбільше потрібно матеріалів до наступних умілостей:
СПОРТИВНІ: Атлет, Змагун, Кожум'яка.
ПРИРОДНИЧІ: Велесове внуца (приятель звірів), Зореплавець, Приятель комах, Приятель птахів.
УКРАЇНОЗНАВЧІ: Любитель минулого, Мандрівник по Україні, Сторож рідного вогнища.
ЗИМОВІ: Ковзар, Лещатар, Морозенко.
ДОМІВКОВІ: Збирач (різні збірки), Любитель казок.-

Щиро вітаю Вас:

СКОБІ

Сірим Орел Орел

Мудрість Сірих Орлів

МАТЕРІЯЛИ

НОВАЦЬКОГО ТАБОРУ "ЧУДЕРНАЦЬКА КРАЇНА"

Підготували і провели: ст. пл. Марічка Артиш та ст. пл. Славко Танчак, при допомозі новацьких виховників станиці Івано-Франківськ.

1. Назва табору: "Чудернацька країна" (чудернацька в значенні: незвичайна, чарівна, загадкова).

2. Таборова відзнака: Стежка, що веде до загадкового, незнайомого лісу; ніч...; все це - в краплині роси.

3. Таборова пісня:

- а/ "Не журіться, юні друзі" (на слова Олександра Олеся);
- б/ "У мандри, у мандри".

4. Учасники табору:

- а/ Гніздо ч. 3, "Лісові Бешкетники" (Івано-Франківськ)
  - рій "Яструби", бр. Володя Федак
  - рій "Гірські Леви", бр. Володя Деркач;

б/ Сам. рій "Карпатські Бджілки" (Івано-Франківськ), сестр.: Оля Купчак та Іра Шумада;

в/ Рій "Мишки" (Львів), сестр. Марта Івах.

У переведенні програми допомагали бр.: Ігор Рега та Мирон Шевців.

5. Програма: Серед зайнятть у таборі (окрім поданих далі) можуть бути:

- а/ таборовий змаг за лісовими знаками (знаки мандрівника);
- б/ спортивні змаги ("чудернацькі" гри, як "рукобол" - футбол руками і ін.;
- в/ майстрування:
  - з вареного яйця (дирижабль, заєць, клубок, літак, курча, коштовний камінь і ін.)
  - прикраси на столи в ідальню, над дверима;

г/ теренова гра ("Хижакі і рослиноїдні", "В ліс по гриби" і ін.);

г/ прогулянки (знаходимо дивні корінці, камінчики тощо).

(ПРИМІТКА РЕДАКЦІЇ: Найважливіше - до кожної

прогулянки підібрати відповідну до теми велику -

теренову гру, яка є суттєвим елементом новацької

прогулянки. Прогулянка без великої гри - це не новацька

прогулянка.)

На всіх зайняттях слід використовувати хоч якийсь незвичайний елемент (це має стосуватися й історичних ігор і зайнятть ланок умілостей). Давати багато нагод пожартувати.

6. Казка на перший вогник: Сьогодні я розкажу вам одну предивну історію, яку розповів мені тутешній ліс. А якщо я щось поплутаю, то він мене поправить.

Історія ця - про чудернацьку країну. З давніх давен люди шукають її, вірять: хто знайде цю країну - зустрине щастя в житті. А зробити це не так легко, тому що знаходиться вона в краплині роси, яку можна побачити лише тоді, коли нічка вже пішла спати, а ранок ще не збудився. Це триває одну лише мить. Але тільки но сонечко відкриє двері своєї хатки і перші сонячні промінчики вистрибнуть на лісову галявину, як росинка немов би накривається мерехтливим серпанком і зникає в повітрі. І так кожного погожого ранку. За те й назвали люди країну Чудернацькою. Багато є краплинок роси, але тільки в одній із них можна відшукати Чудернацьку країну. А зробити це важко; тому потрібно бути дуже пильним. І ще одне - цієї країни не можуть бачити лихі і заздрісні люди. Так є і до сьогодні.

Сама я не бачила цієї країни; не знаю, як вона виглядає. Можливо, комусь із вас більше пощастить? Але думаю, що вона є не менше красивою і привітною для своїх мешканців, аніж для нас наша Україна.

(Тут добре вивчити або прямо заспівати пісню "Не журіться, юні друзі".

Сюжет табору легко пов'язується з переведенням історичних ігрових комплексів, умілостей. **Приклад:** для того, щоб мешканці Чудернацької країни змогли зібрати росинку, вони мають згадати і відтворити свою природу (звірів, птахів і ін.), історію, пісні тощо. Давайте, їм у цьому допоможемо...)

7. Сходини роя ч. 1: На початку сходин діти знаходять листа з чудернацьким текстом, що може бути викладений із травинок, написаний вуглинкою тощо. Шифр - закреслити неправильні літери, на пр.:

КҮОР/А = КОРА

а/ Лист: "Просимо, допоможіть! Ви, мешканці дивної країни, такі великі і мудрі. Послухайте ліс, він розповість вам про ту пригоду, що трапилася з нами".

(Тут слід прислухатися до лісу, шелесту вітру в листі тощо. Але не надто довго!)

б/ Розповідь (яку розповів ліс): Зміст: Сьогодні вранці під час руханки (можна допасувати до ін.) хтось із новаків був необережний і збив краплину роси, в якій знаходилася Чудернацька країна. Росинка розбилася на декілька краплин. Одну з цих краплин:

- підібрали мурашки (дбайливі);
- вхопила сорока (цікава);
- заховав вуж (скритий);
- впала в струмок (грайливий) тощо.

(Добре давати роям різні "краплинки", а відповідно і завдання на сходини, на пр. (для новаків): потрібно добре попросити тощо, щоб повернути краплину до інших).

в/ Гра: (Підібрати відповідну до теми рухову гру).

г/ Майстрування або малювання: дарунків, або тих, хто сховав краплину.

г/ Ребуси:

40КА (СОРОКА)

(ДЕРЕВО)

(ВУЖ)

(ВОДА)

Решту часу заповнити грами, піснями (відповідно до розповіді).

8. Сходи́ни роя ч. 2: Тема сходин - переплутані слова, поняття..

а/ Розповідь (лист): Бабусин дідусь (англ. народна казка).

Минулої неділі рано-вранці, годині так о шостій вечора, я на всіх вітрилах плив через гори, коли це раптом зустрів двох вершників у кареті, котрі сиділи верхи на одному віслюку, і запитав їх, як знайти мені бабусино́го дідуся.

-Дуже просто,- відповіли вони. - Він живе у цегляному будинку з дерев'яних колод, що стоїть серед 60-ох точнісінько таких же.

-І справді, дуже просто,- погодився я.

-Простіше не буває,- відповіли вони. І я пішов.

Бабусин дідусь був велетнем і не просто велетнем, а велетнем із пляшки. Тільки щось і він ліз у пляшку. Коли я прийшов, він, мабуть, щойно вискочив із пляшки.

-Як поживаш?- запитав він мене.

-Дякую, дуже добре,- відповів я.

-Хочеш зі мною поснідати?

-Із превеликим задоволенням!

Він пригостив мене шматочками соку і келихом холодної телятини, а пес сидів під столом і підбирав осколки.

-Брись!- сказав я йому.

-За що?- обурився велетень. Він учора вполював мені на вечерю зайця. Якщо не віриш, ходімо, я покажу тобі.

І він повів мене в сад. В одному кінці саду в гнізді сиділа лисиця і висиджувала орлині яйця. В іншому в корзині сидів заєць, якого велетень з'їв учора на вечерю.

Повз нас пробіг олень і я раптом пригадав, що у мене в кишені лежить лук. Я зарядив його порохом і пустив стрілу. Вгору знялася згряя перепілок. Кажуть, я вбив 18 штук, але напевне знаю, що 36, не рахуючи копченого лосося, що саме пролітав над містом. І я приготував з нього найкращий яблучний пиріг, який тільки вам доводилося колинебудь куштувати. Приходьте, я пригощу вас!

б/ Гра: "Горить". Один гравець не має місця; ходить по середині і розповідає якусь історію. Коли скаже слово: "Горить!", усі повинні помінятися місцями. Хто залишиться без місця, продовжує розповідати.

в/ Пісня: "У лісі на полянці"

(Пригадка: на сходинах не співаємо кількох пісень підряд, а переплітаємо іншими елементами - Ред.

г/ Гра: "Розподіл дарунків" (Гри з В.О.Р.)

г/ Пісня: "Заспіваймо по-українськи".

Доповнити сходини малюванням або майструванням, танком, загадками тощо.

9. Майстрування (на передостанній день - до вогника!) Слід заздалегідь мати вирізану з цупкого паперу, фанери тощо "Україну", точніше її своєрідний макет без будь-яких позначок чи малюнків. Цей макет ділимо на частини, відповідно до кількості роїв. Обов'язково (!) із зворотнього боку зробити якісь позначки, щоб потім можна було скласти до купи. Кожний рій дістає по одній частині (знаходить, отримує поштою - як забажає впорядник). Завдання: зобразити (майструванням, ліпкою, малюванням) ту частину Чудернацької країни, яку вони шукали, складали цілий табір. Пояснення: ми не знаємо, як виглядає Чудернацька країна, а тому давайте зобразимо те, що ми знаємо, бачимо, що вміємо.

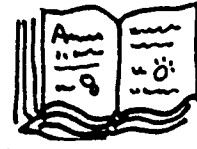
10. Вогник закриття: Слід усе підібрати до теми "Україна" (немає кращої землі). Обов'язково: пісня "Не журіться, юні друзі".

Коли складемо до купи всі "краплини", Чудернацька країна виявиться схожою на нашу Україну. Але інакше і не могло бути! Адже хіба не цікаво слухати, як розмовляє ліс, хіба не дивовижно красиві цвітуть у нас, а наша пісня, наша мова така загадкова для чужинців, що просто зачаровує привітних людей, а лихих відлякує. Тож чи варто шукати десь інде кращої землі, якщо вона ось тут, під нашими ногами!? Прислухайтесь до шелесту трави, співу пташок. Хіба наша Україна не є нашою Чудернацькою, загадковою, незвичайною країною?

РЕКОМЕНДАЦІЯ РЕДАКЦІЇ: Включити до повищої програми табору показ відеофільму "Найкраще місце в світі" (якщо на це є технічні можливості)

ЩО РОЗКАЖЕМО НОВАЦТВУ?

АНГЕЛИ НА СХОДАХ НЕБА

Що наші предки думали про небо

Туди, де небо сходиться зі землею, ніхто ще не доходив. Небо створив Бог для мешкання свого з ангелами. Поміж небом і землею начебто якась завіса, хмара, що створені Богом для того, щоб собою затуляти нас від неба: інакше воно би спалило нас усіх, хто є на землі і навіть саму землю. Небо такого кольору і ясності, що очі людські не могли би витерпіти і тому воно затулене від очей людських хмарами: коли гримить грім і небо покажеться через розірвані хмари, на нього не можна дивитися - так воно блищить.

Що наші предки думали про сонце

Одні називають його оком Божим і таким чином пояснюють всевидючість Бога, а інші бачать у ньому світило, що складається з вогню. Сонце влаштовано Богом так, що воно ходить небом і освітлює нашу землю. Сонце - цар неба, що освітлює і зігріває землю вдень, а вночі ховається за землю, обходить її й на ранок з'являється на схід.

Сонце - то відблиск лица Божого, через те воно таке яскраве: призначення його - освітлювати землю й давати їй плодючість. Сонечко в полудень не йде небом, а трохи спочиває: під вечір іде зовсім на спочинок, вночі спить і раненько встає.

Що наші предки думали про місяць

Місяць вважається оком Божим і завбільшки він такий же, як і сонце, тобто аніскілечки не більший. Місяць так влаштований Богом, що може рухатися небом. Призначення його - освітлювати нашу землю вночі. Місяць має великий вплив на людей, тварин і рослин, він - як пан у своєму володінні: що хоче, те й чинить протягом чотирьох тижнів. Через те народ і молиться кожному молодому місяцеві. Якщо місяць буває червоний - на війну, синій - на недуги і мор людей, а якщо ясний - то буде здоров'я і великий урожай.

Місяць - менший брат сонця, в загадці він зветься золота діжка. Доводять, що місяць то небесний камінь. За те, що на місяці зображено вбивство Каїном Авеля, Бог судив йому щомісяця народжуватися, рости й умирати. Після своєї смерті місяць спускається в пекло, перетоплюється там, очищається і знову народжується. Через те ото й буває молодик, півповня, повня і старий місяць.

Що наші предки думали про затемнення сонця й місяця

Затемнення сонця й місяця за народним поняттям відбувається через те, що сонце й місяць, прослуживши певний час, міняються. Отоді-то вони зіткнувшись, можуть упасти на землю й учинити кінець світу. Тому затемнення нагонить на людей стільки жаху, що кожне зі слізьми заходжується молитися Богові, прохаючи відпущення гріхів і запалює перед іконами страсні свічки. При затемненні сонця місяць учиняє зі сонцем бійку.

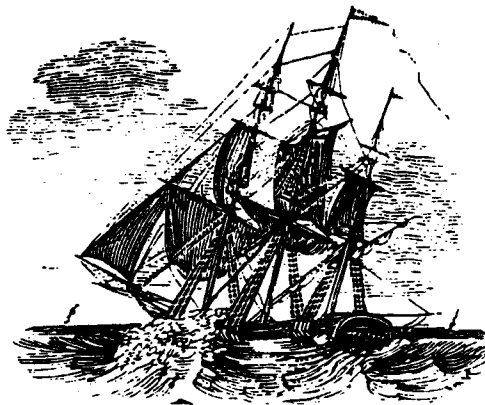
Ст. пл. Артем Зелений

ЛЕГЕНДА ПРО ВОЛЮ

Жив собі на світі один багач, на ім'я Григорій. І все в нього було. Комори тріщали від зерна і золота, на необзорених полях паслися незлічені стада худоби. В хаті порядкувала дружина - кращої й не найдеш. Все Григорій бачив і знав. Горе, біду і добро. Лише не знав він, що таке воля. Та й ніхто не міг йому пояснити, що це за штука - воля. От і вирішив він піти в світ, спитати людей.

Довго, чи не довго ходив він - не знаю, але побачив усього. І попав у полон до турків, що продали його на галери. Так він став рабом. Немилосердні побої, погані харчі щось зламали в ньому і він почув, що з грішної його душі щось вилетіло. Відтоді Григорій не знаходив собі місця. Так проходили дні...

Ось, одного разу, вночі, Григорій побачив прекрасну дівчину, яка зв'язана лежала на палубі. Коли він спитав: "Хто ти?", то вона відповіла: "Твоя воля. Визволи мене". Але, щоб звільнити дівчину, потрібно було би визволитися самому. Тиждень пішов на те, щоб перетерти ланцюги і два дні, щоб упевнитися, що без товаришів він нічого не зможе. Через місяць на галері спалахнуло повстання, галеру захопили раби. А коли Григорій звільнив дівчину з пут, то вона зникла. В той самий момент у душі все стало на свої місця. І щасливий Григорій зрозумів, що таке воля.-

ПЕРШИЙ ЛИСТ ВІД МАТУСІ

Оленка жила з мамою й татом на фермі. Матуся несподівано захворіла й лежала в шпиталі.

Тато завіз Оленку до бабуні у великому місті. Бабуня дуже любила свою внучку. Не дозволяла їй виходити на вулицю, щоб не попала під авто. Оленка не нудьгувала, бо бабуня знала так багато всяких казок і розказувала їх дуже цікаво.

Бабуня носила окуляри. Дуже вже недобачала, але жваво господарювала. Знала напам'ять кожний куточок і кожну річ у своїй хатині. Тут вона хотіла дожити свого віку.

То було одного ранку . . . Віля дверей відізвався дзвінок. Коли Оленка відчинила двері, листоноша подав їй листа. „Для Оленки Гошуляк!“ — сказав.

Для Оленки? Для неї? Невже? Врадувана, побігла до бабуні.

— Дивіться, бабуню. Лист до мене!

Бабуня зовсім не здивувалась, мов би це не перший лист до Оленки.

— А хто ж то пише до тебе?

— Не знаю. Може, мама?

— А ти поглянь, розкрий листа!

Оленка розірвала коверту. В ній була картка паперу, записана великими чіткими буквами, а внизу підпис: „Твоя мама“.

— Так, це від мами! — сказала Оленка.

— Я так і думала. Подай мені.

Бабуня взяла листа, провела по ньому рукою, наче погладила, і послухала, як він шелестить. Віддала його Оленці. Оленка взяла листа й сіла мовчки на крісло.

— Чому не читаєш? — спитала бабуня. — Читай! Я теж хочу послухати!

Оленка навіть не подумала, що листа треба читати. Бабуня вже не могла читати, добре не бачила, а вона, Оленка . . . чи зуміє прочитати? Оленка мала вже віддавна український буквар. Мама й тато навчили її писати, вона вже й прочитала весь буквар, надрукований великими буквами. Але читати чиєсь письмо, лист? Чи вона зуміє? Та це ж не те, що буквар!

Оленка стала уважно приглядатись до перших слів листа й радісно зідхнула: вона зрозуміла написане. І вже відважно почала поводити, але голосно читати:

„Дорога моя Оленко! Вітаю тебе, моя донечко, а ти привітай від мене бабуню . . .“

Голос Оленки тремтів, коли читала листа. Час від часу зупинялася, коли якесь слово було довше, але читання йшло щораз гладше.

Матуся писала, що її здоров'я краще, що вона може скоро вже зовсім видужає, а тоді тато приїде по Оленку. Ще й попросить бабуню приїхати з Оленкою на ферму. Мама дуже тужить за Оленкою. А чи Оленка чемна і слухає бабуню? Бабуня дуже добра, їй належить вдяка за опіку. Наприкінці сердечні поздоровлення від матусі.

Прочитала Оленка листа й зідхнула з полегшею. Це не було аж так дуже важко, як зразу думала. Від радості аж сльози виступили на очах. Та й гордість огорнула її. Це ж вона прочитала першого листа до себе — листа від матусі!

Бабуня поправляла на носі окуляри, жмурила очі. Була зворушена й мовчала. Мовчала й Оленка. За хвилинку запитала:

— Може ще раз прочитати?

— Читай, читай! — згодилася бабуня, і Оленка вдруге прочитала листа.

Увесь цей день Оленчине серце немов наповнилося матусиними словами. Раз-у-раз їх повторювала, а за нею й бабуня. Слова матусі літали по кімнаті разом з сонячними променями, що вливалися крізь вікна. Так було їй на серці радісно, що весь час співала свою улюблену пісеньку: „Сонечко, сонечко, виглянь у віконечко, усміхнись!“

По вечері Оленка взяла з собою листа до ліжка. Помолвившись, спитала бабуню:

— Може ще раз прочитати?

— Вже пізно. Прочитаєш завтра перед тим, як напишеш мамі відповідь.

Вражена Оленка підняла високо голову.

— Алеж я не зумію написати! . . .

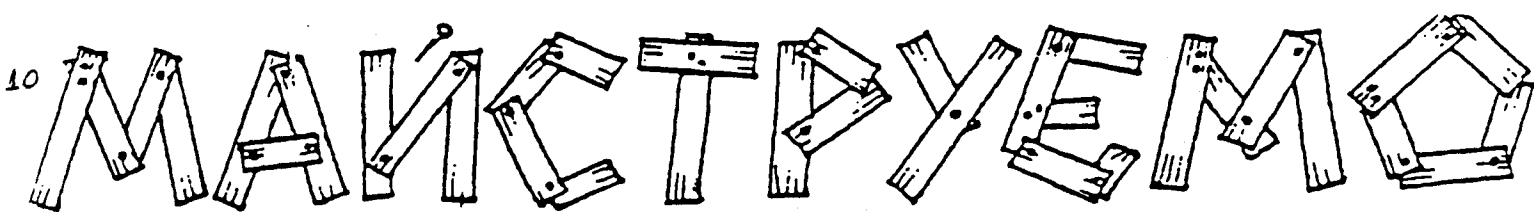
— Не турбуйся, я поможу, — сказала лагідно бабуня й погладила Оленку по голові. — Пора вже спати! Добраніч!

Оленка згасила світло, але ще довго не могла заснути. Заснула під подушку руку з листом. Це ж перший лист до неї! Ще й від матусі. Треба написати відповідь. Лист потішив її, бо Оленка так боялася за маму, за її здоров'я. Від радості і зворушення дівчинка тихесенько заплакала . . .

Заснула з обличчям, мокрим від сліз. Але на обличчі ясніла щаслива усмішка. Спала, а її рука держала матусиного листа.

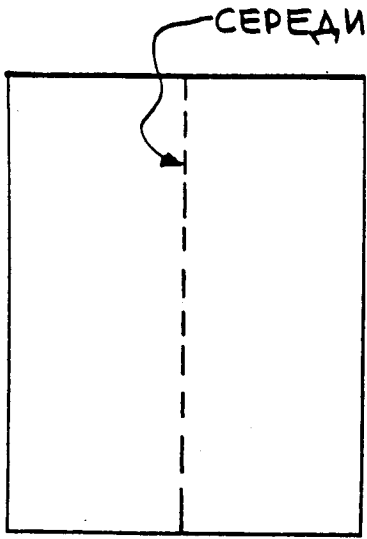
Переказав Б. Данилович

(‘Веселка’)

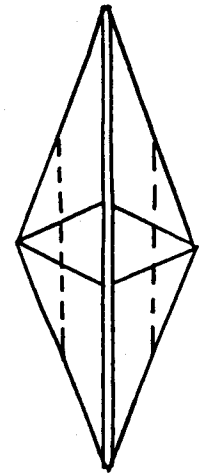
10

ВАНТАЖНИЙ КОРАБЛИК

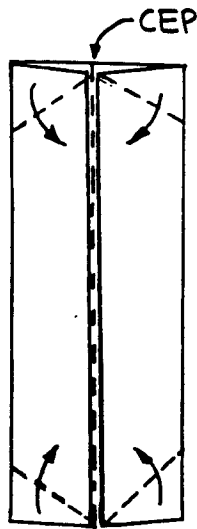

СЕРЕДИНА

ЗІГНУТИ ЧЕРЕЗ ПОЛОВИНУ, ЩОБ ЗАЗНАЧИТИ СЕРЕДИНУ

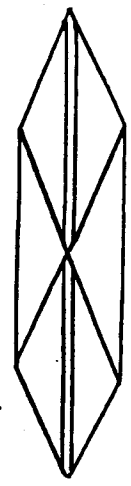

ЗІГНУТИ З ДВОХ БОКІВ ЗА СТІЛКАМИ (ПО ПЕРЕРИВАНІЙ ЛІНІЇ)

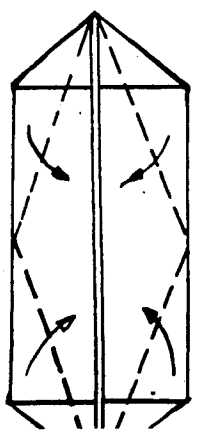

СЕРЕДИНА

ЗІГНУТИ ДВА БОКИ ДО СЕРЕДИНИ А ПОТІМ ЧОТИРИ КУТИ (ПО ПЕРЕРИВАНІЙ ЛІНІЇ) ЗА СТІЛКАМИ

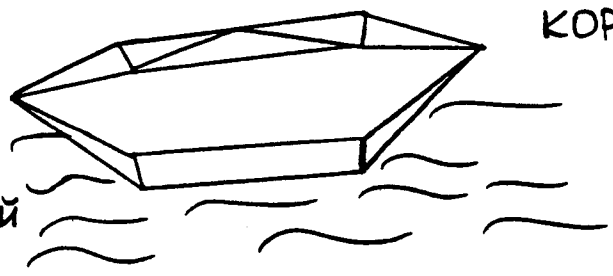

ПІДНЕСИ, ТА ОБЕРЕЖНО ОБЕРНУТИ НУТРОМ НАВЕРХ

ЗІГНУТИ В ЧОТИРЬОХ МІСЦЯХ ЗА СТІЛКАМИ (ПО ПЕРЕРИВАНІЙ ЛІНІЇ)

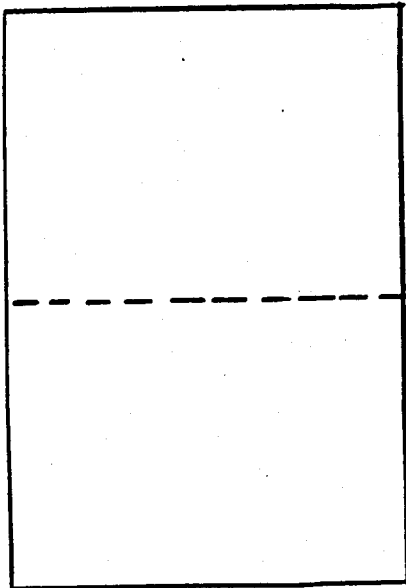
ГОТОВИЙ КОРАБЛИК

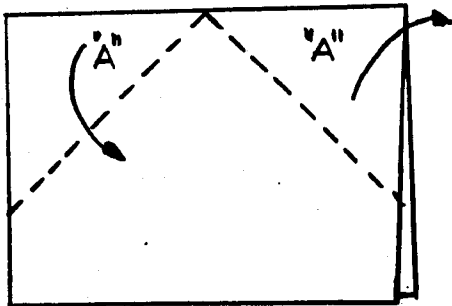
ЧОВНИК-ЧАЙКА

(З ПАПЕРУ)

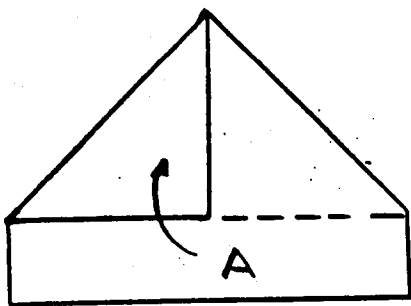
11

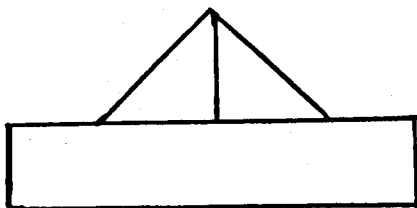
ПРЯМОКУТНИЙ ПАПІР ЗІГНУТИ
В ПОЛОВИНІ (ПО ПЕРЕРИВАНІЙ ЛІНІЇ)

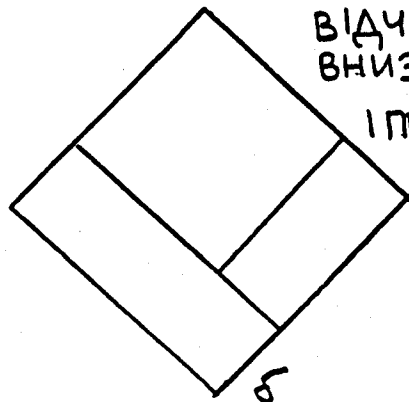
ЗІГНУТИ ДВА ТРИКУТНИКИ "А", "А"
(ПО ПЕРЕРИВАНІЙ ЛІНІЇ) В
ПРОТИВНІ СТОРОНИ
(ЗА СТІЛКАМИ)

ЗІГНУТИ ПЛОЩУ "А" ІЗ КОЖНОЇ
СТОРОНИ ВГОРУ
(ПО ПЕРЕРИВАНІЙ ЛІНІЇ)

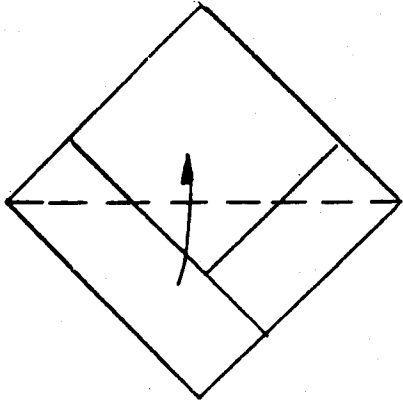

ВІДЧИНІТИ
а

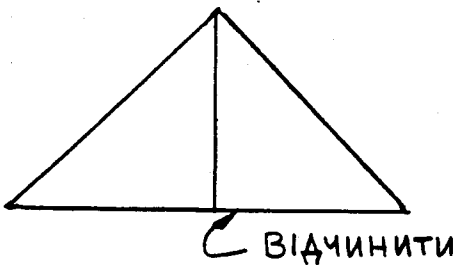

ВІДЧИНІТИ
ВНИЗУ - РИС. @

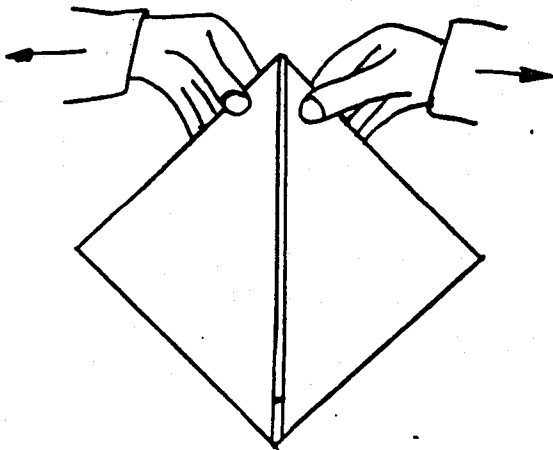
І ПЕРЕГНУТИ
У ФОРМУ
КВАДРАТА
РИС. б

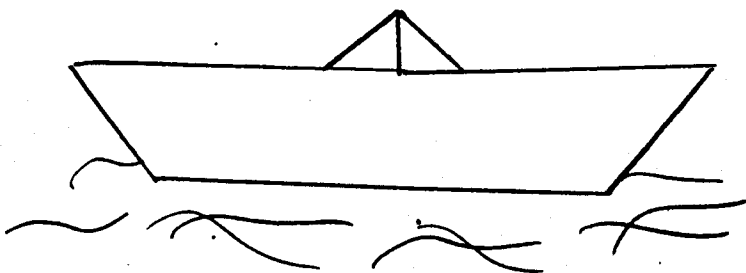
ЗІГНУТИ ОКРЕМО ДВА ТРИКУТНИКИ
ПО ПРОТИЛЕЖНИХ СТОРОНАХ ВГОРУ
(ПО ПЕРЕРИВАНІЙ ЛІНІЇ)

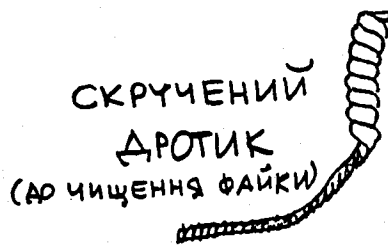
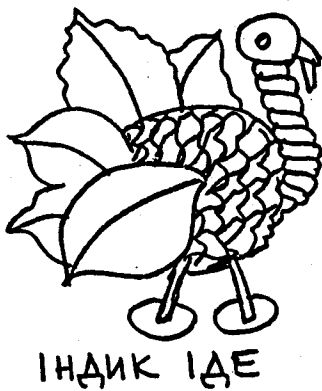
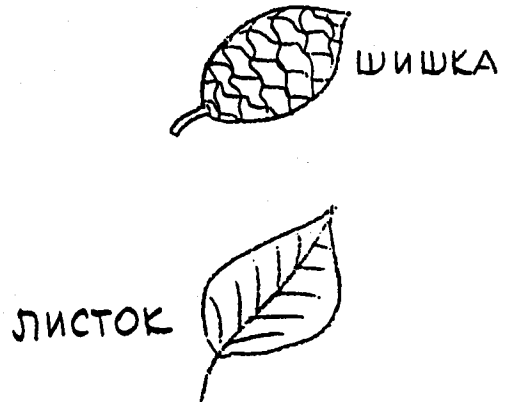
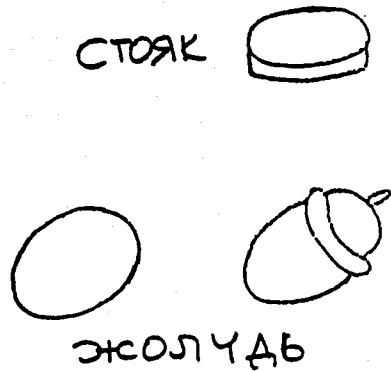
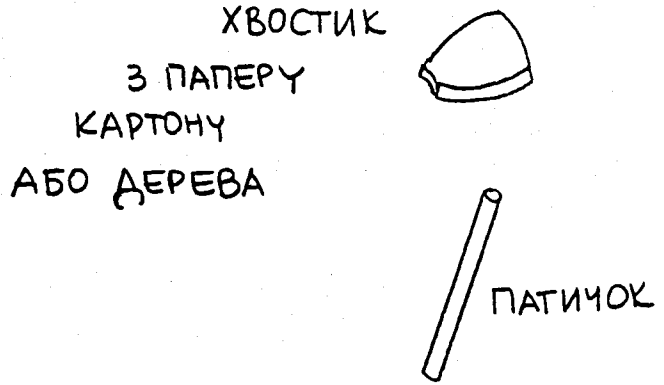
ВІДЧИНИТИ ВНИЗУ
І ПЕРЕГНУТИ У ФОРМУ
КВАДРАТА

ДЕРЖАЧИ ВЕРХНЮ ЧАСТИНУ
ПАЛЬЦЯМИ ДВОХ РУК,
ТЯГНУТИ В ПРОТИЛЕЖНІ
СТОРОНИ

ГОТОВИЙ ЧОВНИК-ЧАЙКА

Діти Співають

МАМИНА ВИШНЯ

Слова Д. ЛУЦЕНКА

Музика А. ПАШКЕВИЧА

Помірно
mf Двоє

Зно-ву на-снн-лось ди-тнн-ство,
теп-ле, як гар-на вес-ня. Виш-ня вдяг-
ла-ся в на-мн-сто, ма-ма щас-ли-ва й сум-
на. Там за се-ло про-вод-жа-
ла до-лю мо-ю мо-ло-ду...
Щед-ро ме-ні ще-бе-та-ла ма-мн-на
виш-ня в са-ду. Там за се-ло про-вод-
жа-ла до-лю мо-ю мо-ло-ду...

Весні за обрій пливли.
Раннім туманом у мами
Коси, мов дим, зацвіли.

Мати в тривогах вінчала
Щастя жадане й біду...
Радо мене зустрічала
Мамина вишня в саду.

Здавна близьке й сокровенне
Все там, аж терпне душа.
Начебто й мама до мене
Стежкою в сад поспіша.

Знов, як бувало, до столу
Кличе, лиш в хагу зайду...
Ронить зацвіток додолу
Мамина вишня в саду.

Пісня любові й дитинства
В серці бринить, як струна,
Наче священина молитва,
З рідного краю луна.

Та не порадує літо
Душу мою молоду...
Плаче тепер білим цвітом
Мамина вишня в саду.

*

Знову наснилось дитинство,
Тепле, як гарна весна.
Вишня вдяглася в намисто,
Мама щаслива й сумна.

Там за село проводжала
Долю мою молоду...
Щедро мені шибетала
Мамина вишня в саду.

Дівчі

ДО СИНА

Слова Й. СТРУЦЮКА
Музика А. ПАШКЕВИЧА

Помірно

С. А. ТИ ЧУ-ЄШ, ЯК ШУ-МІТЬ ДНІП-РО, ЯК ЛИ-НЕ ЯК ЛИНЕ ПІСНЯ ЖУРАВЛИНА? ТО ВСЕ НА ЩАС-ТЯ, ТО — НАША, СИ-НУ, У-КРА-Ї

І СЛАВА ХОРТИЦІ ГУЧНА, І БЕРЕСТЕЧКА КРОВ НЕВИННА — ТО ВСЕ ВОНА, ДЛЯ ВСІХ ОДНА, ТО — НАША, СИ-НУ, У-КРА-Ї

ЩЕРБИЛУ У БОЯХ ШАБЛІ І ВОСКРЕСАЛИ НА РУЇНАХ. ПО ВСІЙ ЗЕМЛІ, СВЯТІЙ ЗЕМЛІ ГРИМІЛА, СИ-НУ, У-КРА-Ї

ТУТ ВСЕ ТВОЄ: СТЕПИ, ГАЇ, У НЕБІ ТУГА ЖУРАВЛИНА. НЕХАЙ ПОВІК В ТВОЇЙ ДУШІ НЕ ЗГАСНЕ, СИ-НУ, У-КРА-Ї

ТУТ ВСЕ ТВОЄ: СТЕПИ, ГАЇ, У НЕБІ ТУГА ЖУРАВЛИНА. НЕХАЙ ПОВІК В ТВОЇЙ ДУШІ НЕ ЗГАСНЕ, СИ-НУ, У-КРА-Ї

ТУТ ВСЕ ТВОЄ: СТЕПИ, ГАЇ, У НЕБІ ТУГА ЖУРАВЛИНА. НЕХАЙ ПОВІК В ТВОЇЙ ДУШІ НЕ ЗГАСНЕ, СИ-НУ, У-КРА-Ї

*

Ти чуєш, як шумить Дніпро,
Як лине пісня журавлина?
То все на щастя, на добро,
То — наша, сину, Україна.

Двічі

Не згасла праведна зоря,
Не впала правда на коліна.
У кожній думі Кобзаря
Живе, мій сину, Україна.

Двічі

І слава Хортиці гучна,
І Берестечка кров невинна —
То все вона, для всіх одна,
То — наша, сину, Україна.

Двічі

Щербилу у боях шаблі
І воскресали на руїнах.
По всій землі, святій землі
Гриміла, сину, Україна.

Двічі

Тут все твоє: степи, гаї,
У небі туга журавлина.
Нехай повік в твоїй душі
Не згасне, сину, Україна.

Двічі

ВИРОСТЕШ ТИ, СИНУ

Слова В. СИМОНЕНКА
Музика А. ПАШКЕВИЧА

Легірно

Одна ви-рос-теш ти, си-ну,
ви-ру-шиш в до-ро-гу,
-туть з то-бо-ю прис-ля-ні три-во-
ди. За то-бо-ю зав-бу-дуть ма-н-дрю-ва-
ти і бі-ля ха-ти. Стануть над тобою,
лис-тям за-трі-почуть, Тугою про-ща-
ння ду-шу за-лос-ко-чуть. Можна ви-бра-
ти дру-га і по ду-ху бра-та, Та не мож-
на рід-ну ма-тір ви-бра-ти. Можна все на
сві-ті ви-бра-ти, си-ну, Ви-бра-ти не мож-
на тіль-ки Ба-ть-ків-щи-ну.

*

Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу,
Виростуть з тобою приспані тривоги.
За тобою завше будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата. Дівчі

А якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі.
Стануть над тобою, листям затріпочуть,
Тугою прощання душу залоскочуть. Дівчі

Можна вибрати друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибрати. Дівчі

Можна все на світі вибрати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину. Дівчі

ман-дрю-ва-ти і бі-ля ха-ти.
Стануть над тобою, лис-тям за-трі-почуть,
Тугою про-ща-ння ду-шу за-лос-ко-чуть.
Можна ви-бра-ти дру-га і по ду-ху бра-та,
Та не мож-на рід-ну ма-тір ви-бра-ти.
Можна все на сві-ті ви-бра-ти, си-ну,
Ви-бра-ти не мож-на тіль-ки Ба-ть-ків-щи-ну.

Новацький Танок

КРИВУЛЬКА.

Ми кри-во-му тан-цю, ми кри-во-му

тан-цю, не ви-бе-ре-мо кін-ця.

Ми кривому танцю /2/
Не вивелено кінця.

Дівки молодиці /2/
Терем будували.

Терем будували /2/
Вікон не виймали.

Щоби не вилітав /2/
Сивий соколонько.

Щоби не виносив /2/
Дівочої краси.

Вже весна воскресла /2/
Що ти нам принесла.

Принесла вам росу /2/
Дівочую красу.

А дівоча краса /2/
В меді купалася.

В меді купалася /2/
В росі вмивалася.

Рухи: Дівчата виходять гусаком і обходять площу співаючи дві перші стрічки. При третій стрічці розходяться, одна вправо, одна вліво і сходяться в двійки /два гусаки/. Один ряд стоїть на місці, другий ряд дівчат, беручись за руки, проходить по між дівчата, що стоять. Обійшовши всіх, стають в лаві, а тепер дівчатка з першої лави проходять поміж них. Закінчивши "кривий танець" знову укладаються в один ряд і виходять

Чи знаєте, що...

П'ЯТЬ НАЙБІЛЬШИХ МОРІВ. ЦЕ:

1) Маляйське море

Поверхня моря займає 8 143 000 км².
Пересічна глибина моря - 1212 м.

2) Полуднево-китайське море

Поверхня моря займає 2 968 000 км².
Пересічна глибина моря - 1646 м.

3) Караїбське море

Поверхня моря займає 2 753 000 км².
Пересічна глибина моря - 2647 м.

4) Середземне море

Поверхня моря займає 2 582 000 км².
Пересічна глибина моря - 1487 м.

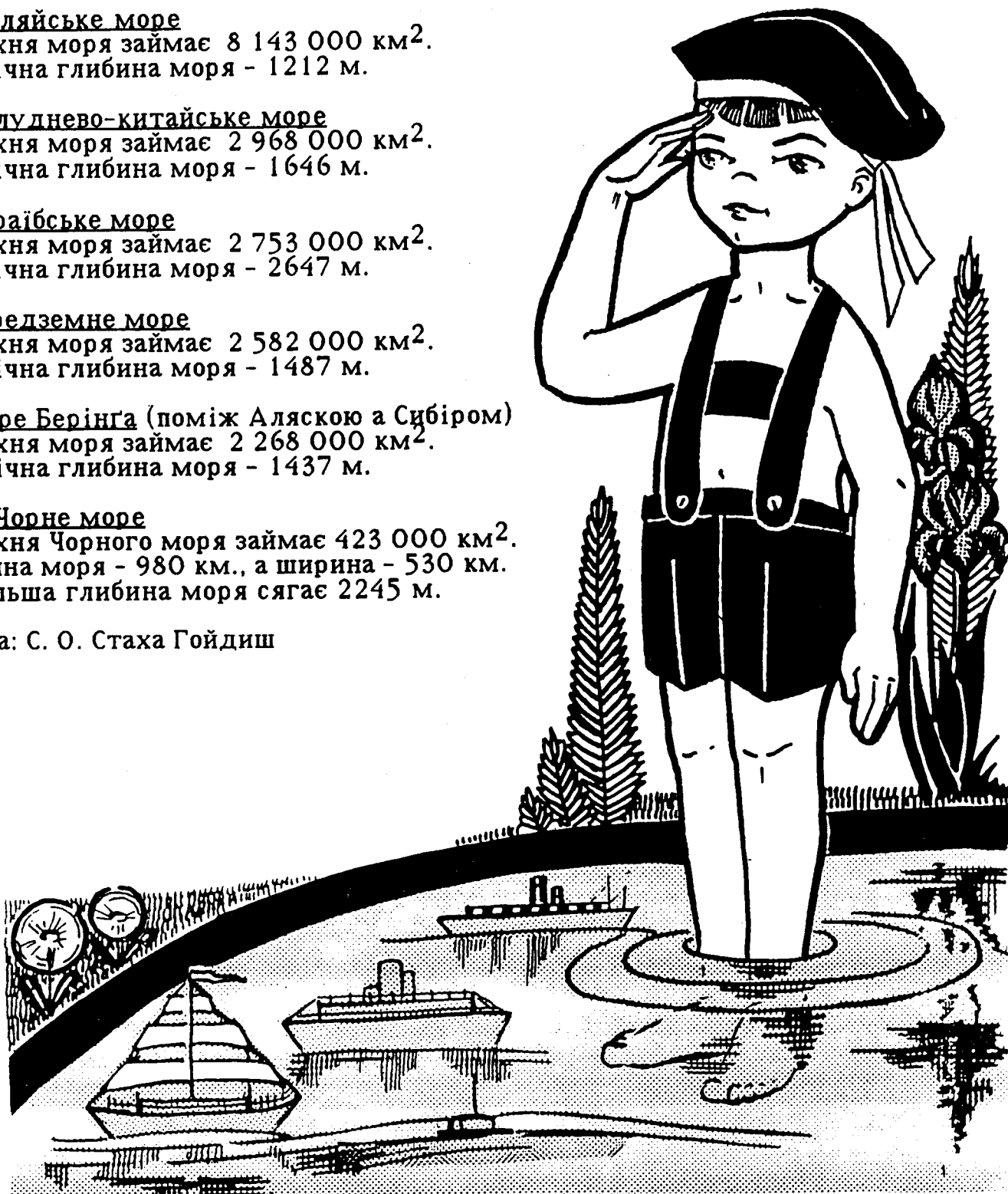
5) Море Берінга (поміж Аляскою а Сибіром)

Поверхня моря займає 2 268 000 км².
Пересічна глибина моря - 1437 м.

Наше Чорне море

Поверхня Чорного моря займає 423 000 км².
Довжина моря - 980 км., а ширина - 530 км.
Найбільша глибина моря сягає 2245 м.

Подала: С. О. Стаха Гойдиш

Ігровий Куток

СЛІПІЙ ПЕТРО

Учасники: Паристе число гравців.

Місце: Домівка або майдан.

Виряд: Дві зрільовані газети й дві хустки.

Варіант гри "Петре, де ти?" В цій грі змагаються по двох гравців нараз. Змагунам зав'язуємо очі хустками й вони лягають на землю, один напроти другого. Кожний з них, по черзі, питає: "Петре, де ти?" Його противник відповідає: "Я тут!" і в той же мент перекочується по землі в інше місце. Перший має завдання вдарити Петра газетою по лівій нозі. Котрому з них це першому вдасться, той виграє. Можна теж уладити змагання двох команд, при чому переможець кожної пари здобуває точку для своєї команди.

КРУГЛІ З КІСТКОЮ

Учасники: Довільне число.

Місце: Домівка.

Виряд: Кістка до гри й тенісовий м'ячик.

Гравці творять великий круг, а посередині лежить кістка. Кожний змагун, по черзі, котить м'ячиком три рази так, щоб попасти в кістку. Коли кістка, зрушена м'ячиком, зупиниться, гравець одержує кількість точок, відповідно до "очок" що їх показує кістка. Якщо не попаде в кістку, тоді йому віднімають ту скількість очок, що показує незрушена кістка.

МУЗИЧНА ЛІХТАРКА

Учасники: Довільне число гравців.

Місце: Домівка.

Виряд: Електрична лампочка, магнітофон.

Для старшого новацтва. Найкраще переводити в темній кімнаті. Впорядник включає музику, а діти, в крузі, передають ліхтарку з рук до рук. Кожний, що дістав лампочку, має коротенько блиснути нею на своє лице й передати далі. Коли виховник раптом виключить музику, випадає з гри той, хто в даний мент держить лампочку.

БРІД

Учасники: Довільне число.

Місце: Домівка.

Виряд: Для кожної команди по два картони, прибл. 30 x 30 см.

Гравці творять любе число однакових команд (на пр. кожний рій у гнізді є одною командою, але треба вирівняти кількість членів). Команди уставляються рядами по одному кінці кімнати і перший з кожного ряду одержує два картони. На даний знак кладе один картон на землю перед собою, стає на нього, тоді кладе другий картон, перестуває на нього, й обертається по перший картон, ставить його перед собою і т.д. аж поки не може діткнутися рукою протилежної стіни. Тоді підбирає обидва картони, вертається до свого ряду й передає наступному. Якщо хтось стане ногою поза картон, мусить повернутися на старт. Котрий рій (команда) перший перейде брід - виграє.

ПЕРЕГОНИ ВЕРХІВЦІВ

Учасники: Довільне, паристе число.

Місце: Майдан.

Для старшого новацтва. Дітей ділимо на дві рівні команди, які стають рядами, по рості, найвищі спереду, а найменші позаду. У відповідній віддалі перед рядами значимо на землі лінію - мету. На даний знак другий у кожному ряді скаче на плечі першому, а той несе його до мети і назад, дотикає третього, який тоді несе четвертого і т.д. Котра команда перша закінчить - виграє.

МУЗИЧНІ ГРУПИ

Учасники: Довільне число.

Місце: Домівка.

Виряд: Магнітофон.

Впорядник включає музику, а діти ходять свобідно по кімнаті. Тоді виховник замикає музику й називає якесь число. Гравці мусять потворити групи, з яких кожна має мати назване число членів. На пр., якщо провідник скаже: 'П'ять!', то діти мусять потворити групи по п'ять. Коли вже це добре роблять, тоді провідник може підбирати такі числа, де залишиться неповна група. Така неповна група випадає з гри.

(500 ігор')

Самодіяльна Гра

Лібретто: Леонид Полтава
Музика: Василь Безкоровайний
Ілюстрації: Едвард Козак

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА

Дія I.

Україна. Карпати. На узліссі — хатина Бабусі. Ще дуже рано. Бровко-песик спить біля хатини.

Я в а 1.

З лісу виходить довгокоса Мавка.

МАВКА:

Ніч минула чарівна,
Але хочу ще швиденько
Глянути, чи здоровенька
Тут Бабуся? Чи вона
Добре спить, і чи сторожу
Вірну має і при сні?..
Бо з'явився Бовк негожий
В цій Карпатській стороні!

БРОВКО:

Гав! Гав! В ліс іди!
Гав! Бабусі не буди!
Кажуть, вмисн ти літати —
А вкушу — то будеш знати!

МАВКА:

Не сварися, я зникаю...
Глянь — уже мене й немає!

Я в а 2.

Мавка раптово зникає. Бровко сам.

БРОВКО:

Як це так? Була й не стало?!
Добре, що Бабуся спала —
От була б переликалась!..
Ще хвилиночку посплю,
Доки сонечко устане:
Першим я завжди люблю
На чудове сонце глянуть:
Хто стрічас сонця схід,
Той дбайливий, як і слід!

*Поволі з-за гір сходить сонце.
Музична картина.*

БРОВКО:

Гав, гав, гав!..
Бабусю, уставай!
Вже сонечко зійшло!
Проснулись ліс і гай!
Уже до тебе, як завжди
Ізранку,
Пташки злітаються для
Доброго сніданку!

*Бабуся не відгукується. Бровко за-
глядає у вікно, заслонене.*

Вікно заслонене — нічого я
не бачу.

О! Білочка уже до нас у
гості скаче!

Скачи, скачи, пустунко,
не барись,
Згори в віконце подивись!

Я в а 3.

З'являється Білочка.

БІЛОЧКА:

Добрий ранок! Добрий ранок!
Угадай, що я несу?

БРОВКО:

Може... Може на сніданок
Принесла ти... ковбасу?

БІЛОЧКА:

Так, для тебе на сніданок
Я знайшла цю ковбасу!

Дас Бровкові шматочок ковбаски.

А для лобой Бабусі
Я горішків принесла!

БРОВКО:

Дякую!
Моя Бабуся
Здоровенькою була,
А сьогодні — я не знаю,
Може вже й не домагас?
У віконце глянь бо ти,
Я не можу досягти.

Білочка заглядає згори у вікно.

БІЛОЧКА:

О, Бабуся вже встає,
Істи котикам дає,
Гарно хатку прибирає
І віконце відчиняє!

Я в а 4.

*Вікно відчиняється. Ті ж і Бабуся
у вікні.*

БРОВКО:

Привіт тобі, Бабусю!
Щасливо ніч пройшла!
Тут Мавка лиш була —
Та Мавки не боюсь я!

БІЛОЧКА:

А я вам принесла новинку:
Горішків вишиту торбинку!
Білочка подає Бабусі торбинку.

БАБУСЯ:

Спасибі, друзі! В добрий час
Прийшли ви — маю щось
для вас!..

Подає Бровкові й Білочці сніданок.

БІЛОЧКА:

А ви не снідаєте з нами?

БАБУСЯ:

Та ні... нездужаю... стара...

БРОВКО:

Як хочете — за пирогами!

Ілюстрації до „Червоної Шапочки”
є одночасно проєктами оформлення
сцени й одягів дійових осіб.

З Карпатських гір аж до
Дніпра

Я побіжу! Лише скажіть!

БАБУСЯ:

Ні, дуже дякую, не йди.
Сьогодні може прийде, діти,
Червона Шапочка сюди!

БРОВКО і БІЛОЧКА:

Червона Шапочко! Прийди!
Прийди, прийди скоріш сюди!

БАБУСЯ:

Яка ж то дівчинка чудова!
Батьків шанує. Любить всіх.
І край свій любить. А в
дїбровах —
У неї друзів!.. Танці, сміх...
Дерева, квіти, звірі, трави —
До всіх вона така ласкава!

БРОВКО і БІЛОЧКА:

Червона Шапочко! Прийди!
Ми вже готові до забави!

БІЛОЧКА:

Ой!.. До побачення, Бабусю!
Задовго, мабуть, я барюся!..

БАБУСЯ:

Уранці — праці час. Завжди
Приходь увечері сюди!

БРОВКО:

Як тільки будеш мати час —
Приходь до нас!

Я в 5.

Білочка вклоняється і зникає.
Бабуся відходить від вікна.

БРОВКО:

Чи це комарик десь гуде?
Чи з лісу хтось до нас іде?..
Гав, гав! Бабусю, хтось
до нас!

Я в 6.

Бабуся виходить із хати.

БАБУСЯ:

Нехай іде у добрий час!

Здалеку чути „Пісеньку квітів”, яку
співає Червона Шапочка.

Я в 7.

Входить Червона Шапочка із
вузликом і книжками.

БАБУСЯ:

Червона Шапочка!

БРОВКО:

Гав, гав!
Хутчій берімось до забав!
З радости Бровко танцює.

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Ні, Бровку, є багато справ...
Поклін, Бабусю, вам низень-
кий

Від мене, батенька і неньки:
Смачне щось вам передали,
Щоб здоровенькі ви були!
А для Бровка ось це м'ясце.

Бровко, вклонившись, зникає з
їжею.

Бабуся і Червона Шапочка.

БАБУСЯ:

Спасибі, рідні! Не забули!
А я нездужаю... лежу...

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Бабусю рідна! Лиш просну-
лась —

Я вже мерщій до вас біжу!
А в лісі так чудово пиші:
На квітах сяє ще роса...
Скажіть мені, чи в Україні
Скрізь чарівна така краса?

БАБУСЯ:

Для гарних всюди гарно в
світі;

Найкраща ж — рідна сто-
рона:

За всіх подбати, всіх зігріти
Найкраще може лиш вона!

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Як тільки розпочався день —
Почула з лісу я пісеньку...

БАБУСЯ:

Ну, заспівай же, заспівай,
Одну нам пісеньку бодай!

Червона Шапочка співає „Пісеньку
квітів”.

Ми пахучі квіти,
Діти лісові,
Любимо співати
В рослій траві.

Гляне сонце з хмарн —
Підемо в танець,
Грас нам комарик —
Бравний молодець.

А як сонце любе
Спати йде в траву.
Ми тоді голубим
Пічку лісову!

БАБУСЯ:

Шкода! Як мало в нас часу!

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Ну, до побачення, Бабусю!
Я після школи повернуся
І вам вечерю принесу.

БАБУСЯ:

Спасибі, люба! Та гляди,
Не йди сюди, як буде спека:
Хоч гарний ліс, та до біди
У ньому завжди недалеко!

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Не бійтесь!.. Я вже не мала.
Здорові ж будьте!..

Я в 9.

Червона Шапочка, поцілувавши Ба-
бусю, вийшла; скоро по тому
з'являється Бровко.

БРОВКО:

А де ж Червона Шапочка?
Пішла?!
А ми їй не бавились, гав,
гав!..

БАБУСЯ:

Науки час — не для забав.

Нам — час до праці. Будь
ласкавий,
Піди у ті високі трави
І проти болю голови
Трави цілющої нарви.

Я в а 10.

Бровко вибігас і незабаром поверта-
ється з пучечком трави.

БАБУСЯ:

А ще візьми оті скоринки
І віднеси, будь ласка, в гай.

БРОВКО:

Носити їжу для пташники
Я завжди радий! Прощавай!

Я в а 11.

Бровко зник із сугарями. Бабуся
сама, розв'язує вузлика.

ПОВОЛІ СХОДИТЬ СОНЦЕ... — МУЗИЧНА КАРТИНА

Andante.

Musical score for piano, consisting of three systems of staves. The first system starts with a piano (*p*) dynamic. The second system continues the melody. The third system ends with a *rall.* (rallentando) marking.

ЗДАЛЕКУ ЧУТИ „ПІСЕНЬКУ КВІТІВ”

Musical score for voice, consisting of three lines of staves. The lyrics are:
Ми па - ху - чі кві - - ти ді - ти
лі - со - ві лю - бим танцю - ва - - ти в рося - ній тра -
- ві лю бим танцюва - ти в рося - ній тра - ві.

„МИ ПАХУЧІ КВІТИ” — СПІВАЄ ЧЕРВОНА ШАПОЧКА

Moderato.

Musical score for piano, consisting of two systems of staves. The first system starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The lyrics are:
Ми па - ху - чі кві -
- ти ді - ти лі - со - ві лю - бим танцю -

- ВА - - ТИ В РО-СЯ- НІЙ ТРА - ВІ ЛЮ-БИМ

ТАН-ЦЮ - ВА - - ТИ В РО-СЯ- НІЙ ТРА - ВІ.

„ВЕРХОВИНО...” — СПІВАЄ ГУЦУЛ-МИСЛИВЕЦЬ

Andante.

mf Верховино світку ти наш Гей як у тебе тут ми-ло

Allegretto.

Як ігри вод Пливе тут час Свобідно шумно ве-се-ло Ой нема то крам крам

Над ту верло-ви-ну Коби мені по-гуля-ти Лоц о-дну го-ди-ну.

БАБУСЯ:

Тут пиріжки, ячка й сало!
І все аж тане на губі!..
Спасибі ж їм, що так
подбали!
Піду поснідаю й собі.

Я в а 12.

Бабуся іде в хату. Здалеку чути пісню „Верховино”. Потім з’являється Гуцул-мисливець із рушницею.

ГУЦУЛ-МИСЛИВЕЦЬ:

Гай, гай! Тут є хто чи немає?..
Ані Бабусі, ні Бровка..
Нехай усі отут зважать,
Бо кажуть, що пройшла
бридка
Личина в лісі — Вовк
несигий,

Злодіяга, що уздрить, то рве:
Байдужий він до всіх на
світі —
Для живота лише живе!

Я в а 13.

З хати вибігає Бабуся.

БАБУСЯ:

Мисливчику! Що ти сказав?

ГУЦУЛ-МИСЛИВЕЦЬ:

Що Вовк з’явився!

БАБУСЯ:

Ой, мій Боже!
Червону Шапочку ізбав
Від лиха! Хто ж їй допоможе
Самій у лісі?!

ГУЦУЛ-МИСЛИВЕЦЬ:

Хто? — Та ж я!
Ми ж мусим, мов одна сім’я,
Собі взаємно помагати!

Біжу ж мерщій, покличу
й брата!
Я ще зайду до вас...

Я в а 14.

Гуцул-мисливець вибігає.

БАБУСЯ:

Так, так!
Хоч народивсь гуцул в
Карпатах,
Одначе справжній він козак.
Здалеку чути голос мисливця:
Червона Шапочко! Зважай!
Будь обережною! У лісі
Вовк з’явився!..

Бабуся з ляку затуляє долонями
обличчя.

З а с л о н а.

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА

Дія II.

Гарна галочка в Карпатському лісі. Дерева і квіти (декорація або ж кілька дітей в сидячих позах, за-гримованих під дерева й квітки). Вбігас Мавка.

Я в а 1.

Вбігас Мавка.

МАВКА:

Добрідень вам, дерева
й трави,
І квіти, сестроньки ласкаві!
Хоч мавки сплять удень, та
як
Мені тепер заснути, друзі,
Коли я чула, як юнак
Гукав, що Вовк з'явився в
лузі?!

ДЕРЕВО:

А може він і в лісі, сюди
Уже прибіг?!

КВІТКА:

Не дай то, Боже!

МАВКА:

Наробить нам усім біди,
Якщо стрілець його не зможе!

Я в а 2.

Несподівано з'являється Вовк. Білочка викликає Мавку обертається в дерево і скочивши вона загримована під дерево!

ВОВК:

Чи тут людина, а чи дух?
Я й духа б з'їв, та не спіймаю!
Коли б я міг — лишився б
тільки пух
З усього, що живе у цьому
краю!

Хай знають всі: моя
мета —

Усе, усе для живота!
Сьогодні вранці із села
Червона Шапочка ішла.
Хоч я у цій землі прибуду —
Піду ж її шукати всюди!
Хай знають всі: моя
мета —
Усе, усе для живота!
Такий увесь наш вовчий
рід —
Усе в живіт, усе в живіт!

Я в а 3.

Вовк виходить. Мавка-дерево обер-тається в Мавку. Квіти і дерева за-хитались-зарухались.

МАВКА:

Ой! Що робити?! Як сказати,
Що Вовк у лісі сторожить?!

ДЕРЕВО:

Несила нам його спіймати:

Ми стоїмо, а він — біжить!

КВІТКА:

А ми від страху аж пов'яли...

Я в а 4.

Вбігас Білочка.

БІЛОЧКА:

Що тут таке? Що ви сказали?

МАВКА:

Ой, Білонько! Скажи мерщій,
Червону Шапочку шукай
І розкажи хутчіше їй,
Що Вовк забрів до нас у гай!
І людям розкажи усім,
Бо по минути лиха й ім!

ДЕРЕВА, КВІТИ, МАВКА:

Біжи! Біжи!

Шукай, шукай!

Усіх, усіх попереджай!

ДЕРЕВО:

І людям розкажи усім,
Бо по минути лиха й ім!

МАВКА:

І я побігла б, та несила...
Ми, мавки, тільки уночі
Живем... Прощайте, друзі
мили!...

Не гайся ж, Білонько,
не стій!

БІЛОЧКА:

Бувайте всі! Скажу мерщій!

Я в а 5.

Білочка і Мавки зникають.

ДЕРЕВО:

Яка ж прегарна та дитина —
Червона Шапочка! Не раз
Пісень чудових України
Вона співала і для нас!

КВІТКА:

А нам казала: „Ви щасливі!“
І гладила нас по голівці!...

ДЕРЕВО:

Ї не можна не любити,
Та як же їй допомогти?
Ганяє всюди Вовк неситий,
А ми ж не можемо іти!

Я в а 6.

Увіходить Гуцул-мисливець
із рушницею.

ГУЦУЛ-МИСЛИВЕЦЬ:

Хтось ніби говорив?
Але нема нікого!
Багато є на світі див,
Та я не бачив ще такого!
От дерево чудне:

І вітерцю ж немає,

Але шумить! Однак, мене

Ніщо на світі не злякає!

Я Вовка ще знайду —

І пропаде ледащо!

Червону Шапочку в біду
Не дам нізащо!

Я в а 7.

Гуцул-мисливець виходить.

ДЕРЕВО:

Як жаль, що люди не
бажають

Навчитись мову розуміти

Зірок і піль, лісів і гаю —

Було б їм легше в світі жити!

Мисливецьві розповідаю...

КВІТКА:

Не зрозумів він! Мов не знає...

А може Вовк, усім на
злість,

Червону Шапочку вже
їсть?!

ДЕРЕВО:

Спокійно, друзі!

Вже мисливець

Сюди з рушницею прийшов —

Загине Вовк!

КВІТИ, ДЕРЕВА:

Загине Вовк!

Я в а 8.

Вбігає розлючений Вовк.

ВОВК:

Гар-гар,

Хто це мене кличе?

Гар-гар,

Чую м'ясо чоловіче!

Одна моя мета:

Гар-гар,

Усе для живота!

Гар-гар,

з'їм без перепони,

Гар-гар,
Шапочку Червону!

Гар-гар,
Одна моя мета:

Гар-гар,
Усе для живота!

(Вовк присідає на пеньочку. Важко
дихає. Чкає.)

Тьху!

Набігався, находився,

А до того й застудився!

А її, як на біду,

Ніяк не знайду!

Ще добре, що мисливці з лісу

Кудись, кажуть, подалися!

Я в а 9.

Над Вовком на дереві з'являється
Білочка, кинула горішок.

ВОВК:

Що це впадо просто в очі?!

Хто це жити на світі не хоче?!

Я не тільки людину чи козу —

Я і дерево загризу!

БІЛОЧКА:

А мене — ні.

ВОВК:

Гар-гар,

Я тебе спіймаю!

Гар-гар,

Я тебе скараю!

БІЛОЧКА:

А мене — ні.

(І знову Білочка кинула на Вовка
горішок.)

ВОВК:

Гар-гар,

Я вам дам усім!

Гар-гар,

Я весь світ із'їм!

БІЛОЧКА:

А мене - ні!

А мене — ні!

І нікого — ні!

А твої, поганий Вовче,

Вже скінчилися дні!

Вже мисливець в лісі є —

Він тебе й заб'є!

(Білочка знову кидає горішок)

ВОВК:

Почекай, почекай!

І тобі тут прийде край!

Прийде вам кінець усім —

Я усі ліси поїм!

БІЛОЧКА:

Тут дерева ні до чого,

Краще йди ти звідсіля!..

Я в а 10.

Білочка, кинувши останній горіх,
зникла.

ПІСНЯ ВОВКА

Moderato.

Я без рід-но-го кра-ю жи-

-ву на зем-лі сам по сві-ті блу-ка-ю са-мотний і злий що

зловлю те пропало що спаплю вже не стало стере-жись не-не до-

-рос-лі і на-лі.

ВОВК:

Не боюся я нікого,
Де захочу, буду я!

(Співає арію „Я без рідного краю“.)

Я без рідного краю живу на
землі,

Сам по світі блукаю, жорсто-
кий і злий.

Що зловлю — те пропало,
Що схоплю — вже нестало!

Стережіться мене, дорослі і
малі!

В Україну, в Карпати, я зда-
леку біг

Із країни, де вітер, і крига,
і сніг.

Я друзів не маю,
Родини не знаю,

Я понищив би всіх, аби лиш
зміг!

Сам себе лиш люблю я, для
себе живу,

Сам себе лиш хвалю я, себе
паном зву:

Що зловлю — те
пропало,
Що схоплю — вже
нестало!

Стережіться мене, дорослі і
малі!

(Здалеку чути голос Бабусі: „Чер-
вона Шапочко! Не йди до мене! У
лісі Вовк неситий з'явився!“ ..)

ВОВК:

Ага! Так он куди ішла
Червона Шапочка з села!

Ага! Я покажу ще всім:
Найперше я Бабусю з'їм!

Ага! Моя ж одна мета —
Усе, усе для живота!

(Вовк хоче бігти, але дерево засло-
няє йому дорогу, зитаючись туди
й сюди).

Жаль, що я дерев не їм —
Я показав би вам усім!

Та що це? Змова?! .

Це дурне —

Ніщо не стримас мене!

Я їх поїм,

Усіх поїм! . .

Я в а 11.

Вовк стрибає між дерев і зникає.

КВІТИ:

Люди, люди, що ж це буде?

Allegretto.

БАЛЕТ КВІТІВ

Tempo di Valse..

Пожалійте її, люди,
Заступіться, повартуйте,
Червону Шапочку
врятуйте!

У полях, у лісі, в гаї
Для людей ми розцвітаєм.
Заступіться ж, повартуйте,
Червону Шапочку
врятуйте!

Я в а 12.

Входить з рюшницею насторожений
Гуцул-мисливець.

ГУЦУЛ-МИСЛИВЕЦЬ:

Знов причулися мені
Чи розмова, чи пісні? . .
Милі квіти так зідхають,
Ніби щось оповідають!
І дерева, мов живі,
Захитались у траві!

ПІСЕНЬКА ПРО МАТУСЮ

Очіпок вічний уже на голові...
Червона Шапочка, поклавши вузли-
ка, хоче потихеньку вийти.

ВОВК:

Ні, я не сплю...

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Що ви сказали?..

ВОВК:

Як сплю — хроплю...

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Я голосу не впізнала!..

ВОВК:

Це я тр-р-рохи застудилася!

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Бабусю, послухайте пісеньку
нову,

Чудову, бо повну любови!

ВОВК:

Ану, заспівай,

Але кор-р-ротенько!

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА співає „Пі-
сеньку про матусю”.

Є в нас свято чудове,

Наче радісний спів —

Славне свято любови

До усіх матерів,

А до тебе — найбільше,

Рідна мамо моя,

Бо ти — найрідніша

І найдорожчя!

Ти мене колисала:

— Люлі, люлі, дитя —

Ти до школи послала,

Повела у життя;

Ти дала мені мову —

Ніжний спів солов'я, —

Бо ти — найрідніша

І найдорожчя!

Ти навчила нас жити

І вказала мегу:

Україну любити,

Мов зорю золоту! —

Нерозлучна навіки,

Рідна мамо моя, —

Бо ти — найрідніша

І найдорожчя!

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Скажіть, Бабусю, а чому

У вас такі великі очі?..

ВОВК:

А це тому,

Щоб бачити тебе і серед ночі.

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Скажіть, Бабусю, а чому

У вас такі великі вуха?..

ВОВК:

А це тому,

Що я уже не маю слуху.

Moderato.

Музична партитура першого рядка пісеньки. Включає нотний запис для голосу та фортепіано. Темпозначення: Moderato. Динамічний знак: mf. Текст під нотою: Є В НАС СВЯТО ЧУ-ДО-ВЕ; НАЧЕ РАДІСНИЙ

Музична партитура другого рядка пісеньки. Текст під нотою: СПІВ СЛАВНЕ СВЯТО ЛЮ-БО-ВІ ДО У-СІХ МА-ТЕ-РІВ А ДО ТЕБЕ НАЙ БІЛЬ-ШЕ

Музична партитура третього рядка пісеньки. Текст під нотою: РІ-ДНА МАМО МІ-Я БО ТИ НАЙРІВ-НІ-ША І НАЙДОРОЖ-ЧА-Я.

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Скажіть, Бабусю, а чому

У вас такі кошлаті брови?..

ВОВК:

А це тому,

Що дуже стала я нервова!..

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Скажіть, Бабусю, а чому

У вас такі великі руки?!

ВОВК:

А це тому,

Що я несу усім розлуку!

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Не розумію... А чому

У вас такі великі зуби?!

ВОВК:

А це тому,

Що ти для мене дуже люба!..

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Мені уперше на віку

Чомусь так страшно стало!

ВОВК:

От так вечеря... Отаку...

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Що ви сказали?

ВОВК:

Нічого, нічого...

А підійди сюди, небого...

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Боюсь!..

ВОВК:

Чого?! Та це ж твій дім!

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Ні... Ні!..

ВОВК:

І я тебе в цьому домі — з'їм!

Вовк зіскакує з ліжка.

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Вовк! Вовк, Бабусю!..

ВОВК:

З'їм! З'їм!..

Вовк для розгону відстрибує до вік-
на. Червона Шапочка кидається до
дверей. В останню секунду у вікні
з'являється Гуцул-мисливець. Лунає
постріл — і Вовк падає забитий. Пе-
релякано спинилась Червона Ша-
почка.

Я в а 6.

У хату вбігає Гуцул-мисливець.

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Мисливчику! А де ж

Бабуся?!

ГУЦУЛ-МИСЛИВЕЦЬ:

Не бієсь!

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Боюсь... Боюсь!..

Невже цей злодій, нечестивець

Йі отут забити зміг?!.

Я в а 7.

Вбігає схвильована Бабуся.

БАБУСЯ:

Червона Шапочка!..

Мисливець!..

А я ступила на поріг,

Аж чую — бах! Я так

і стала...

ГУЦУЛ-МИСЛИВЕЦЬ:

І що ж? Нічого тут не сталося!

Прийшов тут Вовкові кінець,

А нам — музика і танець!

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Мисливчик нас уритував!

ГУЦУЛ-МИСЛИВЕЦЬ:

Для радости, розваг, забав!

БАБУСЯ:

Спасибі ж, добрий чоловіче,

Тобі й від мене!..

Я в а 8.

Щойно Бабуся й Червона Шапочка
поцілували Гуцула-мисливця, як у
хату вбігла Білочка.

БІЛОЧКА:

І від мене!
Білочка цілує Гуцула-мисливця.

Я в а 9.

Несподівано у хаті з'являється
Мавка.

МАВКА:

Тобі подяка і від мене,
І від усього, що зелене:
Дерев, квіток і трав-розмаю, —
Ми всі Червону Шапочку
кохасм!

Я в а 10.

Вбігає захеканий Бровко.

ВСІ:

Бровко! Бровко! ..

БРОВКО:

Гав-гав!
Гав-гав!
Настав же час і для забав!
Танцюймо всі аж до вечері —
Я ж Вовка витягну за двері!

Я в а 11.

Бровко витягає Вовка геть і
повортається.

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

Спасибі всім! Усій родині —
За порятунок! Хай за те,
Хай лине слава в Україні
Про ваше серце золоте!

ГУЦУЛ-МИСЛИВЕЦЬ:

Та що там дякувати! .. Годі...
В якій чудовій ми господі!
Настав тут Вовкові кінець,
А нам — музика і танець!

Грає радісна музика („Коломийка“).
Всі танцюють, побравшись за руки.

ВСІ (ХОР):

Настав, настав тут Вовкові
кінець,
Настав, настав тут Вовкові
кінець,
А нам — музика і танець!

Настав, настав тут Вовкові
кінець,

„НАСТАВ ТУТ ВОВКОВІ КІНЕЦЬ ...

Moderato.

КІНЦЕВИЙ ТАНОК — КОЛОМИЙКА

Allegretto.

Настав, настав тут Вовкові
кінець,
А нам — музика і танець!

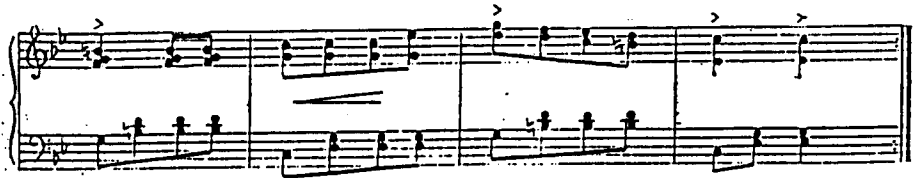
І гарній казочці кінець...

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА:

І нашій гарній казочці —
кінець...

*Червона Шапочка і всі актори
вклоняються.*

*Під музику — заслونا.
(Кінець)*

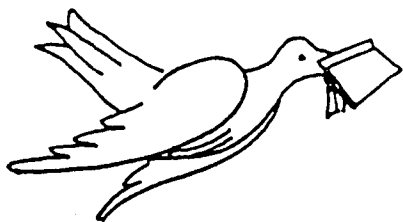
(“Веселка”)

BB

ІЗ ПРИРОДНИЧОГО ЗАПИСНИКА

33

С. О. Стаха Гойдиш

ЖИТТЯ ЛИСІВ І ВОВКІВ

Багато новацьких роїв носить назви "Лиси", "Лисички", "Вовки", "Вовчки", а чи всі ви знаєте про життя тих звірів, де вони живуть, чим вони живляться і які є їх характеристичні черти? Послухайте! Розкажу Вам про життя лисів.

Є багато народніх казок, оповідань, у котрих характеризують лисів, як хитрих, підступних, безпощадних убивників, які вміють навіть перехитрити найбільшого їх ворога: людину. Може лиси не є все дуже мудрі, чи хитрі, як розказується в казках, та однак мусимо признати, що лиси мають надзвичайний змисл збереження життя й уміють із багатьох небезпечних ситуацій вийти побідно.

Лиси живуть по цілому світі. В різного роду кліматах творять своє життя. В північних, арктичних (полярних) країнах, де вічні сніги, в гарячих пустинях північної Африки, Арабії, в Європі, Азії й Австралії. Є багато лисів, що живуть в Україні.

Є кілька родів лисів, щодо краси їх хутра. Є червоно-жовтаві, є сірі, є білі і т. зв. срібні, які мають чорне хутро, прикрашене зверху довгими сріблистими волосками, кінець хвоста білявий (дуже дороге хутро). Найпопулярніший з них є жовто-червоний лис.

Жовто-червоні лиси живуть у відкритих просторах різних околиць, або в глибоких лісах. Дуже часто вибирають собі місця на прожиток поміж житловими приміщеннями і лісами. Там скорше можна найти поживу.

Лиси належать до м'ясожерних і рослиноїдних звірів. Вони їдять, крім м'яса, ягоди, овочі, комахи, яйця курей і лісових птиць, миші і малі звірята. Як живуть близько житлових садіб, часто заглядають до курників і полюють на домашні птиці. Лиси рівно ж допомагають господарям виловлювати миші і щурі, які нищать у коморах збіжжя.

Лиси будують свої нори близько води. Дорослі лиси мають сильні зуби, які допомагають їм убивати свою добич. Лиси мають 42 зуби і кожна пара зубів є призначена до чогось іншого. Передні гострі зуби є призначені до ловлення своєї добичі та щоб тримати її сильно, щоб не випустити з рота. Малі зуби служать до обчищення м'яса з костей, а задні, великі зуби служать до торощення (ломання) костей добичі. Лиси мають дуже добрий змисл нюху. Вони вміють знайти і зловити свою добич, навіть як вона є під землею. Вони нюхом знайдуть територію другої лисячої родини, яка є в лисів дуже бережена. Лиси мають незвичайно чулий слух; вони чують кожний шелест, якого не може чути людина. Вони теж уміють знайти ту поживу, яку заховали глибоко в лісах, на пізніший час. Своім нюхом уміють знайти (відчути) мисливих, які полюють на них, скорше, чим людина. Вже малі лисенята вміють нюхом відрізнити небезпеку.

Лиси дуже добре бачать уночі, куди краще, як людина і тому лиси дуже добре полюють уночі. Жовто-червоні лиси не лазять по деревах, переважно переводять свій час на землі, але, коли надходить небезпека, вони спритно вилазять на високі дерева. В зимі лиси прибирають теплий, грубий кожух під спід (як підшивку до хутра), а верх покритий довгими волосками. Весною тратять ту грубу "підшивку" і тоді лиси виглядають багато тонші. Взимку, як земля вкрита снігом, лиси мають труднощі знайти поживу. Лиси не засипляють цілком на зиму, як ведмеді, борсуки, зате економлять свою енергію і багато сплять у печерах, або на снігу, прикриваючи свій ніс і ноги пушистим хвостом.

Лис-самець сторожить тої території, де проживає його родина і не допускає лисів із іншої родини входити на свою територію. Як мати, лисиця береже своїх малят; вона не має змоги часто сама полювати, тоді батько-лис приносить їй поживу.

Весною лиси шукають місця, де будуть вирощувати своїх лисенят. Вони шукають опущених нор (печер) борсуків, або ведмедів, або лисиця сама вигребує в м'якому піску, чи землі, глибоку яму і там родяться лисенята. Родина лисів є звичайно велика. Від 5 до 11 нових членів приходить на світ. Вони через 10 днів сплять з закритими очима і є маленькі і безпомічні. В той час вони тільки сплять і кормляться мами молоком. Мати від них не відходить. Протягом двох тижнів відкриваються очі і вони зразу є кольору синього, відтак змінюються на золото-бронзовий кольор. Лисенята ростуть дуже скоро. По чотирьох тижнях лисенята вміють бавитися в своїй норі і тоді мати-лисиця може вийти на короткий час, шукати поживи. Мати і батько починають приносити лисенятам малі звірятка, щоб привчати малят, що скоро вони покинуть пити мами молоко, а будуть змушені шукати самі поживу для себе.

Лисенята підростають і починає бути тісно і нудно в їх темній хатці. Вони цікаво через отвір виглядають на світ. Батько-лис не все допомагає лисиці вирощувати дітей, та однак він є потрібний член родини, він сторожить леговища, приносить поживу для родини.

По 6-ох тижнях лисенята починають виходити зі своєї нори назовні; мати-лисиця наказує, щоб не відходили задалеко від дому, бо може бути небезпека. Якщо лисиця зауважує, що місце, де вони породилися, є наражене на небезпеку, вона змінює місце і переносить малят у друге, більш безпечне приміщення.

По 6-ох тижнях лисенята мають уже 28 молочних зубів. Вони ростуть дуже скоро, але ще не є досить сильні, щоб оборонитися від домашніх псів, орлів, шулік, вовків і диких котів, які полюють на них. При найменшому знаку небезпеки мати остерігає їх і малята сейчас ховаються до нори.

Як лисенята мають три місяці, вони є вже готові знаходити самі поживу. Зачинають від комах, хробаків, мишей.

Родинний зв'язок у лисів є дуже важливий. Вони тримаються разом аж до 6 місяців їхнього життя. Відтак велика родина починає ділитися. Зразу по чотири - відтак по три, переходять до полювання одинцем. Відтак відлучаються від родини і починають жити самотійно і не вертаються більше до того леговища, де породилися і виростили. Як доростуть до 9 місяців, вони вже є дорослі і самотійно можуть закладати свої родини.

До родини лисів належить сірий лис; він є найменшим з породи лисів. Довгий на 60 см і важить 2,5 кг і не має на кінці хвоста білих волосків, так, як інші породи лисів. Для своєї родини шукає місця в печерах, дуплах дерев. Сірого лиса часто називають бистрим. В разі небезпеки вилазить на дерево. Сірі лиси їдять те саме, що червоні лиси. Живуть у пустинних, сухих околицях на полудні Америки. Сірий лис не показує таких хитрощей, як червоний лис.

Є ще третій рід лисів, що живе на півночі, в тундрах. Той лис є найбільше лагідний з усіх лисів. Є три краски північного лиса: сірий лис, бронзовий лис і білий лис. Хутро його є грубе, м'яке. Він є довгий на 75 см і важить від 3 до 12 кг. Має круглі вухка і тупий ніс. Ховає їжу, але часто ту їжу хтось йому викрадає. Його хутро дороге. На нього полюють часто ескімоси.

Лиси є дуже зарадні і розумні звірі. Мають великий і гострий змисл знаходити поживу й оминати небезпеку. Вміють добре опікуватися своїми малятами і навчати їх лісових мудрощей. Мають великий інстинкт збереження й уміють пристосуватися до різних обставин життя. Завдяки їх зарадності, вони ще довго збережуть свої роди.

Оксана КРУШЕЛЬНИЦЬКА

СОНЯШНА КВІТКА

Росла собі стеблинка
З великими листками,
А потім жовта квітка
Вгорнулась пелюстками.
Пізніше квітка стала
Всміхатися зубками,
Бо в квітці утворилося
Насіннячко рядками.
Прийшла пора осіння,
Відпали пелюсточки,
Зате zostались сірого
Насіннячка рядочки.
Я радо те насіння
Лузаю по одному,
І з вами поділюся —
Але лиш за умови:
Скажіть мені спочатку,
Як звати тую квітку,
Що любить вигріватися
На сонечку улітку?

Ілюстр. Еріки СЛУЦЬКОЇ

ДНІ

ВІДПОЧИНКУ

Наче килим, квіточками
Поле зацвіло,
Ген блищить між берегами
Озеро, мов скло.
Над луками грають бджоли,
В лісі — спів пташні,
Зустрічають діти волю,
Відпочинку дні.
Видно табір серед гаю,
Чути спів дзвінкий,
І на щоглі прапор має
Синьо-золотий.

Роляник

„Веселка”, 1957 рік.

Наталя КІБЕЦЬ

ПТАШИНИЙ „ДИТЯЧИЙ САДОК”

По певному часі — у більшості птахів появилися дітки — пташенята. Лише зозуленята ростуть по одному в кубелечку (гнізді) прибраних батьків. Від зорі до зорі птахи в батьківських турботах: треба навести порядок у „приміщенні”, нагодувати, зберегти від хижаків, поставити на ноги і підняти дітей на крила.

У лісі справжній „дитячий садок” — старші турбуються за малими. Довгохвоста синиця щоденно приносить корм своїм малятам до 450 разів, бо за добу синиця з’їдає комах стільки, скільки важить сама. Кормом, що приносять батьки-шпаки своїм пташенятам за час їх кормлення, можна наповнити три шпаківні. А ось стрижі щоденно прилітають в гнізда лише 20 разів, зате приносять у дзьобику до 400 комах. Одна сова з’їдає за літо тисячу польових мишей, зберігаючи тонну зерна.

Хоч у пернатих багато клопоту і турбот, але вони знаходять час і для музичних виступів, у „лісовій філгармонії”. Ось у березовім гаю дрізд заспівав, немов вимовляє: „Фил-липп, фил-липп, прихось чай пить, чай пить, прийди кум, прийди кум”. Бере високу ноту наче на флейті маленька жар-птиця наших лісів — пишна іволга. З переляку вона кричить іноді кішкою, за що й називають її „дикою кішкою”. Чується бадьора пісенька зяблика: „Фью-фью-ди-ди-ля-ля-ля-ви-чу”. Перед дощем або небезпекою зяблик рюмить: „рю-рю”.

В заростях верболозу або ліщини, на світанку або ввечері, місячними ночами співають солов’ї.

Словничок: Синиця — titmouse; шпак — starlings; стриж — martlet; сова — owl; іволга — oriole; зяблик — finch; соловей — nightingale.

(„Веселка”)

РОЗГАДАЙТЕ ?

37

Не стукне, не грюкне, а крізь вікно ввійде. (Світло)

Ж Ж Ж

Летить орлиця по синьому небі, крила розкрила, сонце заступила.
(Хмара)

Ж Ж Ж

У воді купалась, а суха осталась. (Качка, гуска)

Ж Ж Ж

Зимою і літом вкриті одним цвітом. (Шпилькові дерева)

Ж Ж Ж

Ходить скрізь, тут і там, і не кожух і не жупан. (Баран)

Ж Ж Ж

Без рук, без сокири хату збудували. (Пташине гніздо)

Ж Ж Ж

Тече, тече - втече, біжить, біжить - не вибіжить. (Ріка)

Ж Ж Ж

Шумить, як ліс, хвилює, як море - зібране з пня лікує людське горе.
(Збіжжя на полі)

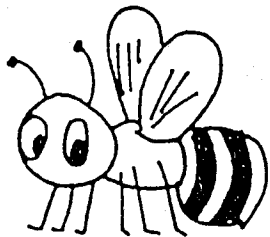
Ж Ж Ж

У воді родився, а води боїться. (Сіль)

Ж Ж Ж

Чорне, погане, зветься рум'яне. (Рак)

Подала: С. О. Стаха Гойдиш)

ПРИКАЗКИ

Пригадав собі грім, що не прогрімів.

Ж Ж Ж

Просили по дорозі, щоб не були на порозі.

Ж Ж Ж

Пусти вовка в кошару.

Ж Ж Ж

Раз добром налите серце ввік не прохолоне.

Ж Ж Ж

Робить з мухи вола.

Ж Ж Ж

Роди, Боже, жито-пшеницю, а в запічку - дітей копицю.

Ж Ж Ж

Роду, як переброду, та ніде переночувати.

Ж Ж Ж

Розум Бог дає, а пильність сам чоловік мусить придбати.

Ж Ж Ж

Свій за своїм як не заплаче, то бодай скривиться.

Ж Ж Ж

Святий та божий, на дідька схожий.

Ж Ж Ж

Сильні та багаті рідко винуваті.

БЛАГАНЕ

Боже наш! Боже наш! дай нам пожити,
Часу не гаючи, чесно робити,
Душу втішити ясними днями,
Не спізнаватися з горем, слезамі;
Жить, не орудувать духом злорадства,
Щиро бажаючи мира і братства,
Щоб вимовлялася наша розмова
Тихою правдою доброго слова.

Боже наш, Боже наш! дай нам пожити,
Совісті ясної не засмутити
Темними днями, злими страстями,
Грішними думками і словесами;
Розуму нашому не гордувати,
Мудрою радою всіх наділяти
І, процвітаючи, край звеселити
Доброю славою, щастям просвіти.

Боже наш, Боже наш! дай нам пожити,
Правду благаючи, тихо терпіти
Всяку пригодоньку, злобу людськую
І принеси нам милість святую!
Серцю прихильному зради не знати,
З теплою вірою щиро кохати,
Нам шануватися, других жаліти,
Чорною славою не поносити.

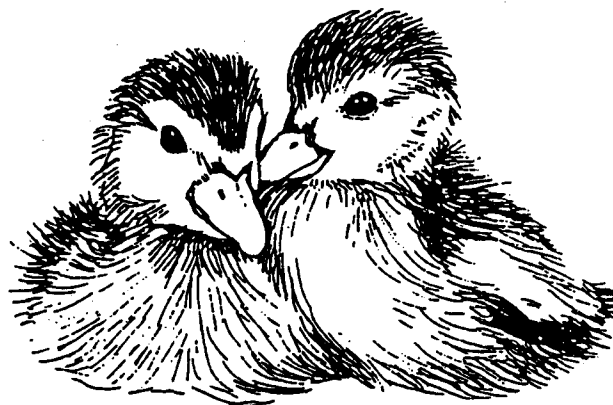

ВЕЛИЧАЙТЕ БОГА

Кожна птичка, хоч маленька,
Що лугом літає,
Рано, ввечір веселиться,
Богу пісень співає.
І ви, діти, любі цвіти,
Тіштеся, співайте,
Бога Творця голосочком
Милим величайте.

Чи то рано, чи у вечір,
Чи де при роботі,
Чи то в церкві, в домі Божім,
Чи при грі, охоті:
Всюди, діти, голосочком
Милим заспівайте,
Бога Творця в піснях красних
Звучно величайте.

Де пісень звук рознесеться,
Там душа злітає
Аж до хмари, аж до неба,
Горе забуває.
Рідні діти, красні цвіти,
Тіштеся, співайте,
І у наших красних піснях
Бога звеличайте!

Подав: С. О. Іван Нагірний

ХТО ВМІЄ ВІНОЧОК ВИТИ,
ТОЙ ВМІЄ ЖИТТЯ ЛЮБИТИ.
ЯКИЙ ВІНОК — ТАКИЙ ГОЛОСОК.

З Джерел Українського Народознавства

УКРАЇНСЬКИЙ ВІНОЧОК

Український віночок — не просто краса, а й оберіг, „знахар душі“, бо в ньому є така чаклунська сила, що болі знімає, волосся береже.

Впліталось до віночка багато квітів: вишні, ружі, калини, безсмертники, деревію, незабудьки, чорнобривців, любистку, волошок, ромашки.

Найпочесніше місце належало Деревієві. Ці дрібненькі біленькі квіточки здалеку нагадують велику квітку, її називали в народі деревцем. Коли квіти перецвітають, вітер розносить насінини далеко-далеко. Та хоч би де проросла ця рослина, вона завше цвіте. Тому люди вплели її до віночка, як символ нескорености.

А Барвінок — до людської оселі, до городу тягнеться. Взимку відвар барвінку п'ють від простуди, влітку барвінком прикрашають святковий стіл, хліб, хату, плетуть весільні букети. Цілий рік його шанують, вважають символом життя.

Безсмертник дарує здоров'я нашому роду людському. Чи виразки, чи ранки — дуже гоїть, тому й співають славу цьому цвітові.

Цвіт Вишні та Яблуні — символ материнської любови.

Калина ж — символ краси та дівочої вроди, символ України.

У народі кажуть, що Ружа колись була красивою дівчиною, а її сестри — Мальва та Півонія лікували людей від серцевих хворіб. А Зимовий Вітер, що мав холодне серце, перетворив їх у квіти.

Любисток і Васильки були колись птахами. Люди люблять ці квіти за пахощі та за їх лікарські властивості. Ними миють волосся, освіжають хатне помешкання, купають маленьких дітей. Тому у віночку — це символ людської відданости, вміння бути корисним.

Ромашка у віночку — наймолодша за своїм віком, її вплели у віночок люди, коли переконалися, що вона приносить не лише здоров'я, але й доброту та ніжність. І вплітають її разом з гронами калини та цвіту яблуні, вишні. Переплітають з батіжком хмелю — символом гнучкості й розуму.

Цвіт Маку долучають у вінок лише ті дівчата, у чиїх родинх хтось загинув у боротьбі з ворогами. До того ж мак є символом печали, туги.

А всього в українському віночку — 12 квіточок і кожна — лікар, оберіг. Плести віночки — то ціла наука й дійство. Прабабусі добре знали, як плести і коли, як довше зберегти квіти у вінках.

В'язати стрічки теж треба вміти і знати їх символи.

Скажімо, найпершу у віночку посередині — в'яжуть світло-бронзову стрічку — символ землі-годувальниці. Побіч від бронзової — жовті стрічки — символ сонця, за ними — світло-зелені — символ краси і молодости. Потім — голубі, сині — символ неба і води, що дають силу і здоров'я, далі в'яжуть жовтогарячу — символ хліба, фіолетову — символ мудрости людини, малинову — символ душевности, щирости, рожеву — символ достатку. В'язали до строю й білу стрічечку, але тоді, коли кінці її були розшиті сріблом і золотом. На лівому кінці вишивали сонце, а на правому — місяць. Якщо стрічка на була вишита, то її не пов'язували, бо це символ пам'яті померлих.

Дівчата, що вплітали у вінок мак, одночасно пов'язували до нього червону стрічку — символ смутку й магичности.

Люди вірили у силу стрічок. Стрічки — обереги волосся від чужих очей; відмірювались вони по довжині дівочої коси.

Коли дівчина росла сиротою, то в косу вона вплітала голубі стрічки. І люди при зустрічі обдаровували таку дівчину подарунками, хлібом, грошима, тканиною, одежею. Бажали їй стати щасливою та багатою.

Починали носити віночок дівчатка з трьох років. Перший — для трирічної дівчинки — плела мама, намочувала у росах, коли на небі сонце зійде. І купала його в росах сімднів, а тоді до скрині клала. У віночку тім — чорнобривці, незабудьки, барвінок, м'ята. Кожна квіточка лікувала дитину: чорнобривці допомагали позбутися болю голови, незабудка та барвінок зір розвивали, а ромашка серце заспокоювала.

У чотири рочки плівся інший віночок. Усі кінчики пелюсток були вже розсічені, доплітався безсмертник, листочки багна чи яблуні.

А для шестирічної доньки вплітали мак, що давав сон та беріг думку. Вплітали ще й волошку. Для семирічної дівчинки плели вінок з семи квіточок. І вперше вплітали цвіт яблуні.

То був цілий ритуал, коли батько торкався вінком голівки і промовляв: „Мати-яблуне, дядино моя...“ та прохав у неї здоров'я і долі дитині.

У центрі було грона калини — символ краси дівочої, далі — квітки незабудьки („Я прийшла до тебе, роде мій! Не забудь мене“), барвінку, любистку, чорнобривців чи нагідок, безсмертнику.

Крім вікових віночків, на Україні існували ритуальні, звичасві, магичні вінки. Усього 77 видів вінків!

Подала Неля Лисенко

Гая Кійко

УКРАЇНЦЯМ, ЩО НА ЧУЖИНІ

*Із вирію лелеки повертають
До рідних місць з чужої сторони,
Будують гнізда й лелечат навчають,
І знову чути клич прощальний з вишини.*

*Летять в краї, де вічний шум прибою
Навіює букет барвистих мрій,
Де дивних птахів чути спів доволу,
Магнолій запах лине звідусіль.*

*Та все ж вертають знов і знов додому,
До шуму верб у воріттях старих,
До тих осель, що ждуть їх, виглядають,
До трав в лугах густих та запаших.*

*І ви, як журавлі, лелеки,
Вертаєте до рідних місць своїх,
Таких знайомих і таких далеких,
Де бігали по росах босоніж.*

*Життя своє провівши на чужині,
Із болем і тривогою в душі
Всі думи віддавали Україні,
Надії, мрії, прагнення душі.*

*Можливо, ті краї пишніші і красніші,
Й життя -- не наші болі і жалі.
Та Україна в нас єдина й неповторна
І всі ми -- українці на землі.*

Три зіроньки докупоньки

Три зіроньки докупоньки,
А місяць угору.
Заспіваймо весняночки
Та й підем додому.

Леся Храплива

РІКА

(Із вакаційних споминів)

Учимось, друже мій, в ріки,
Досвідченішої, ніж люди:
То ж проплила вже крізь віки
І попливе, хоч нас не буде.

Бездонну відбитку вона
Дає думкам на світлих плесах —
Нестримний лет на бистринях,
Де хвиля у безмежжя рветься.

А після бурі — каламуть
Чимдуж відносить знову далі,
Щоб крізь прозорість ту саму —
Змінити камінці в кришталі.

Досвітній поцілунок дні
У хмарних хвилях не потоне:
Роззолотить її до дна,
У роздзвенілих сонці мільйони.

У візерунки трав вросла,
Затони простягла святкові.
Припала вірно до русла,
Покірпа вічному шляхові!

Пестливим доторком вогким
Різьбить невтомно гострий камінь...
Мовчів і вчимося в ріки,
Про вічність, що пливе над нами.

СКОРОМОВКИ

На місточку скоромовка
Сіроманця стріла вовка.
Скоро мовить вовк почав-
Ледь язик не поламав!
Бо була та скоромовка
Для Івася -
Не для вовка.
Г. Чубач

Ішла баба дубнячком,
Зачепилась гапличком:
Суди смик, туди смик-
Одчепися, мій гаплик.

У стозі пшениця,
Під стогом криниця,
Там щука-риба грала,
Золотее перо мала,
Сама собі дивувала,
Що хороше виграла.

(“Весела Абетка”)

Чому чапля стоїть
На одній нозі

Чапля зшила черевички
І мершій пішла до річки.

— Чану-лану, чану-лану,
В мене гарні черевички! —

Поки хвастала, ходила,
Черевичок загубила.

І стоїть вона в лозі
На одній своїй нозі,

Другу вгору підіймає —
Черевичка немає.

Платон Воронько

НА КОРАБЛИКУ

Всеумійко майстер Павлик
Змайстрував швидкий кораблик,
Збіг до річки по городу
Та й пустив його на воду.
У кораблику спочатку
Любо плавало качатко,
Потім жабка в нього сіла,
Синя бабка прилетіла,
І метелик, склавши крила,
Притулився до вітрила.
Так плывуть вони малі
До зеленої землі.
І за руки золоті
Хвалять Павлика в путі.

* * *

Мово рідна, слово рідне!
Хто вас забуває,
той у грудях не серденько,
а лиш камінь має.
Як ту мову мож забути,
котрою учила
нас всіх ненька говорити,
ненька наша мила?!

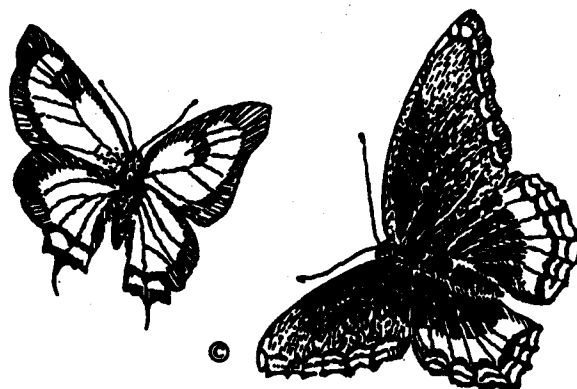
От тому плакайте, діти,
рідненькую мову
і учіться говорити
своім рідним словом!
Мово рідна, слово рідне,—
хто вас забуває,
той у грудях не серденько,
але камінь має!

С. Воробкевич.

ИДЕ ВЕСНА

Стану я, гляну я —
Скрізь поточки як дзвіночки,
Жайворон як золотий
З переливами:
Иде весна
Запашна,
Квітами-перлами
Закосичена.

Павло Тичина

Вже у лісі, там і тут,
Перші проліски цвітуть.
Кучерява, запашна
В гості йде до нас весна!

В ГОСТІ ЙДЕ ВЕСНА

Депло стало у дворі.
Сине небо угорі.
Сонце промінь шле землі.
Прилітають журавлі.

Марія Познанська

Василь Симоненко

ПОДОРОЖ В КРАЇНУ НАВПАКИ

Лесик, Толя й два Володі
 Сумували на колоді.
 Лесик скаржився: «Хлоп'ята,
 Страх як тяжко жить мені —
 Слухай маму, слухай тата,
 Умивайся день при дні.
 Ох, і тяжко жить мені!»
 Толя теж сидить бідує,
 Вилива жалі свої:
 «Дуже Тоня вередує,
 Розважай весь час її...»
 А Володя скиглить: «Тато
 Змусив квіти поливати...»
 І зітхає вся четвірка:
 «Як нам тяжко!
 Як нам бірко!»

Раптом трісь — і перед ними
 Бородань малий з'явивсь,
 Хитруватими очима
 На четвірку він дививсь.
 І сказав до них суворо
 Цей химерний чоловік:
 «Я почув про ваше горе
 Й через доли, через гори
 Свою бороду волік —
 Поспішав мерщій сюди
 Виручати вас з біди.
 Недалеко звідсіля
 Є чудна одна земля —
 Там ні дня нема, ні ночі,
 Кожен робить там, що схоче...»
 Тут всі четверо до нього:
 «Поможіть нам, допоможіть!
 Як пройти в оту країну,
 Розкажіть нам, розкажіть!»
 «Поможу я вам охоче,—
 Каже власник бороди,—
 Ви на мить заплющіть очі —
 Я відправлю всіх туди».
 Тільки так усі зробили,
 Всіх як вітром підхопило,
 Закрутило, завертіло,
 Заревло і загуло
 Й над степами,
 Над лісами
 Аж під небом понесло!
 Як розплющили всі очі,
 Закричали:
 «Тру-лю-лю!
 Я роблю тепер, що схочу,
 Що захочу, те й роблю!
 Ми потрапили-таки
 У країну Навпаки!»

Ну, а цей чудесний край
 Для малечі просто рай:
 Там в річках тече чорнило,
 Там ніхто й не чув про мило!
 Всі замурзані по вуха,
 Галасують всі щодуху,
 Оком чують, вухом бачать,
 Догори ногами скачуть.
 Сажотруси хати білять,
 Землеміри небо ділять,
 Косарі дерева косять,
 Язиками дрова носять.
 Взявши торби, малюки
 Ходять в небо по зірки.
 Наберуть їх повні жмені,
 Ще й напхають у кишені
 І додолу з неба — скік! —
 Хто на скирту, хто на тік.
 Лесик, Толя, два Володі,
 Як малі телята в шкоді,
 Цілий день брикали, гралисьь,
 Реготали і качалисьь,
 То з якимись хлопчаками
 Воювали галушками,
 То в густих чагарниках
 Танцювали на руках.
 І кричали:
 «Тру-лю-лю!
 Що захочу, те й роблю!»
 Потім, стомлені й щасливі,
 Спали, висячи на сливі.
 Одіспавшись, ласуни
 Рвали з дуба кавуни
 І з кущів серед левад
 Смакували шоколад.

Якось їх біля млина
 Стріла гвардія чудна —
 Ці вояки в штанях синіх
 Верхи їхали на свинях.
 «Хто такі? — спитав похмуро
 Найстрашніший мацапура. —
 Це перевертні, не діти!
 Гей, хапайте їх, в'яжіте!»
 І вояки той наказ
 Так і виконали враз
 Та й погнали неборак
 До палацу Невмивак.
 Ждав їх в будці для собаки
 Цар Великий Невмивака —
 Він найстаршим тут вважався,
 Бо сто років не вмивався.
 Як побачив цар малих,
 Закричав, завив на них:
 «Що це в біса за прояви?
 В них праворуч руки праві?!
 Чом вони очима бачать?
 Що це, слуги мої, значить?
 Треба їх обмити чорнилом,
 Бо від них одгонить милом.
 Потім всім їм для науки
 Треба викрутити руки,
 Ще й відтяти треба вуха
 Та навчить очима слухать.
 Лиш тоді ці диваки
 Зможуть жити в Навпаки.

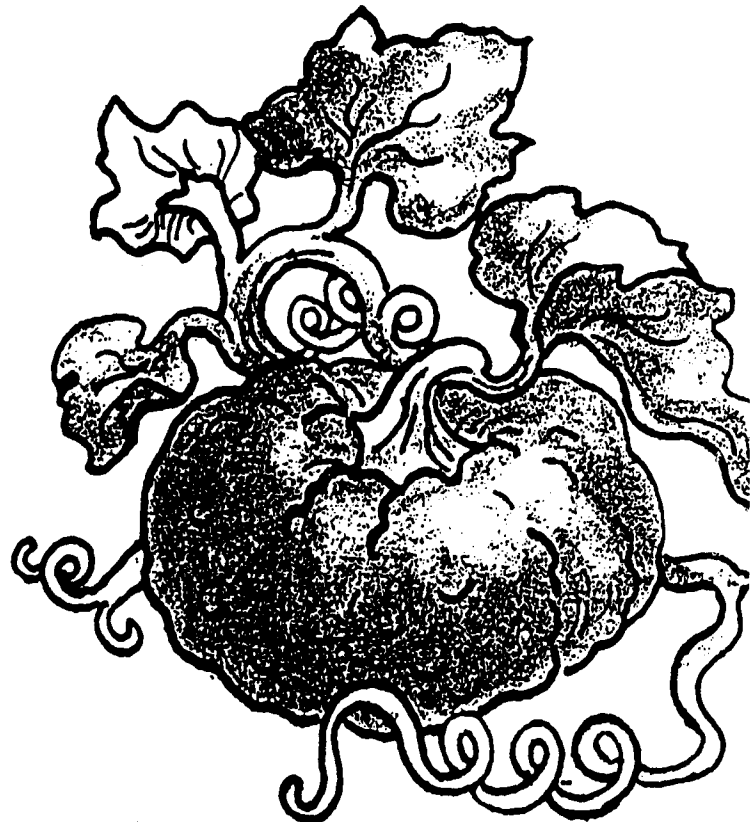
А тепер цих недотеп
 Замуруйте в темний склеп!»
 Так, зіпершись на ломаку,
 Гаркнув грізний Невмивака,
 І дітей всіх чотирьох
 Слуги кинули у льох.
 У льоху в холодній тиші
 Шаруділи сонні миші,
 Од стіни та до стіни
 Сновигали таргани
 І, забившись в кутки,
 Пряли пряжу павуки.
 Пронизав усіх хлоп'ят
 Страх нечуваний до п'ят,
 Тож всі четверо щосили
 У тюрмі заголосили.
 І від тих солоних сліз
 Льох увесь по швах поліз:
 Спершу стіни тануть стали,
 Потім двері з цукру впали.
 І щаслива дітвора
 З криком радісним «Ура!»
 Задала стрімкого дьору
 Од царя страшного з двору.
 А вояки в штанях синіх
 Мчали назирці на свинях
 І кричали, й докоряли,
 Й помідорами стріляли.
 Ось-ось-ось були б спіймали,
 Але свині раптом стали
 Й повернули до лози
 Смакувати гарбузи.
 Як вояки не галділи,
 Свині й слухать не хотіли —
 Тільки рохкали й хрумтіли,
 Гарбузи все їли, їли.
 А наївшись, як одна,
 Всі чкурнули до багна.

Тож вояки всі чимдуж
 Мчали слідом до калюж
 Та благали:
 «Любі паці,
 Вже пора вставать до праці!»
 Свині добре все те чули,
 Але й вусом не моргнули
 І пролежали в багні
 Дві секунди ще й два дні.
 А тим часом наші діти
 Мчали мов несамовиті
 Через поле й сінокіс
 Та й потрапили у ліс.
 Тут, у лісі на поляні,
 Квіти бавились рум'яні —
 Грали в гилки, в коперка,
 Танцювали гопака.
 Як побачили малих,
 Прудко кинулись до них,
 Застрибали, заскакали,
 У листочки заплескали:
 «Йдіть до нас!
 До нас у коло —
 Потанцюєм, як ніколи!»
 Квіти діток гратись кличуть,
 А вони стоять кигичуть:
 «Там вояки в штанях синіх
 Доганяють нас на свинях.
 Хочуть ці лукаві круки
 Повикручувать нам руки.
 Ой! Ой! Ой! Де наші мами,
 Що без них тут буде з нами?»
 Квіти з жаху стали сині:
 «Нас також потопчуть свині!...»
 Тут до них підскочив дід
 Кущовик Червоний Глід:
 «Не сумуйте, не кричіте,
 Я поляну оточу,
 І свиней топтати квіти
 Відучу!»

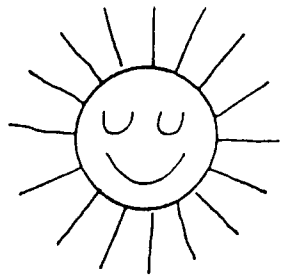
Глід, Шипшина й Терен дикий
 Вмить без галасу і крику
 Всю поляну оточили,
 Нашорошили голки
 Й заганяли їх щосили
 Свиням в ноги і боки.
 І воякам шматували
 Пишний одяг і тіла —
 Впало ранених чимало,
 Кров з них ріками текла.
 Вже вояки, як не брались,
 Тільки геть пообдирались —
 В колючках, усі в крові
 Повтікали ледь живі.
 Розізлився Невмивака,
 Що зірвалася атака,
 І звелів поставить, клятий,
 Круг поляни вартових,
 Щоб зухвальців упіймати —
 Хай чи мертвих, чи живих!
 Він сказав:
 «Дітей схопіть
 І в чорнилі утопіть!»
 І вояки в штанях синіх
 Сновигали скрізь на свинях,
 Доглядали, щоб малечі
 Не було шляхів до втечі.
 Ну, а діти, бідні діти,
 Стали худнути, марніти,
 Стала їх бороти втома,
 Закортіло всім додому.
 І зітхала вся четвірка:
 «Як нам тяжко!
 Як нам гірко!»
 Раптом трісь — і перед ними
 Бородань малий з'явивсь.
 Хитруватими очима
 На четвірку він дививсь.
 «Хто із вас додому хоче, —
 Каже власник бороди, —
 Хай лишень заплющить очі —
 Віднесу його туди...»

Тільки всі отак зробили,
 Всіх як вітром підхопило,
 Закрутило, завертіло,
 Заревло і загуло
 Й над степами,
 Над ярами
 Попід небом понесло!
 Як розплющили всі очі,
 Гульк — уже в своїм дворі!
 Їх стрічають, обнімають
 І бабусі, й матері.
 І кричать мандрівники:
 — Нас тепер ніяким дивом —
 Навіть бубликом красивим! —
 Не заманите віки
 У країну Навпаки!

Орляча Розвага

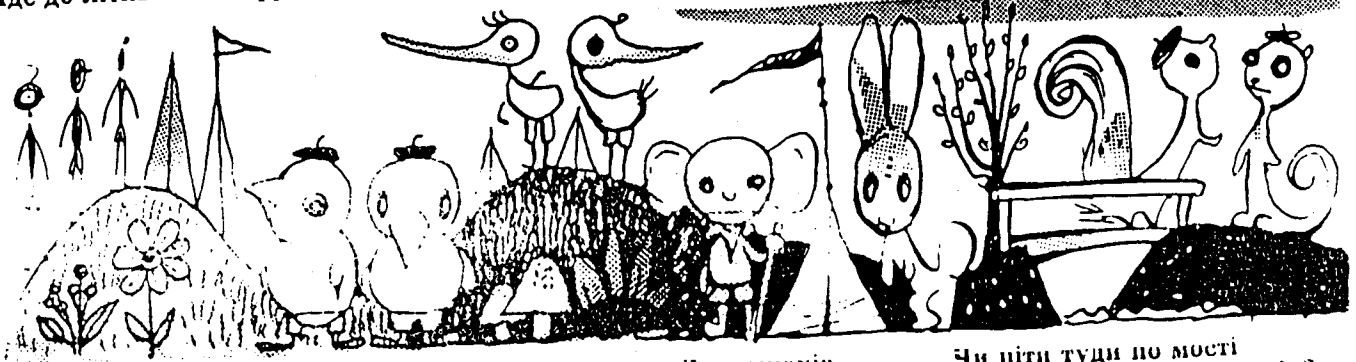
ЧАП-ЧАЛАП

Чап-Чалап до лісу-бору
Піде до літнього табору.

Лиш не знати, де пристати:
Чи до тих то пелехатих,

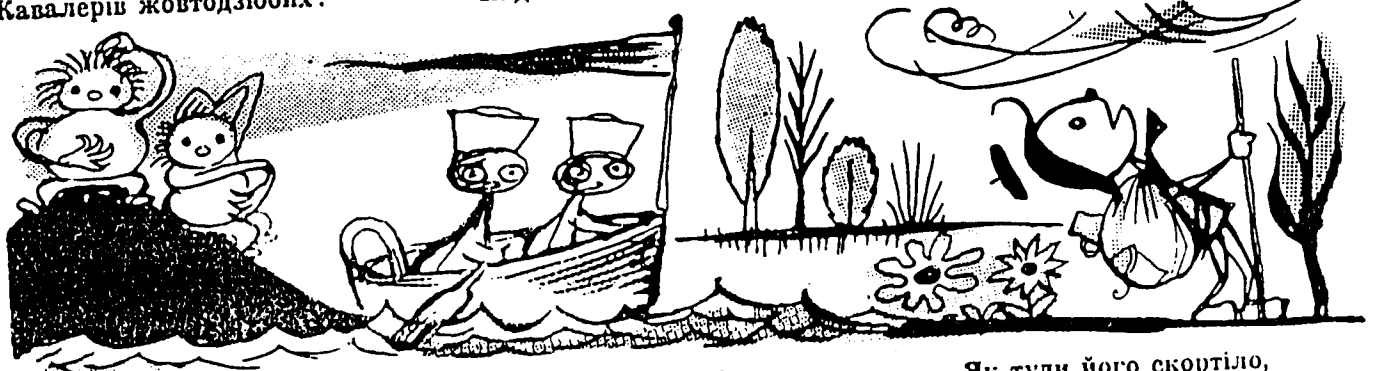
Чи до пластунів маленьких,
Що зачесані, гладенькі?

До тоненьких чи до грубих,
Кавалерів жовтодзьобих?

Чи до славних Довгонохів,
Чи до хлопців Клапоухів, —

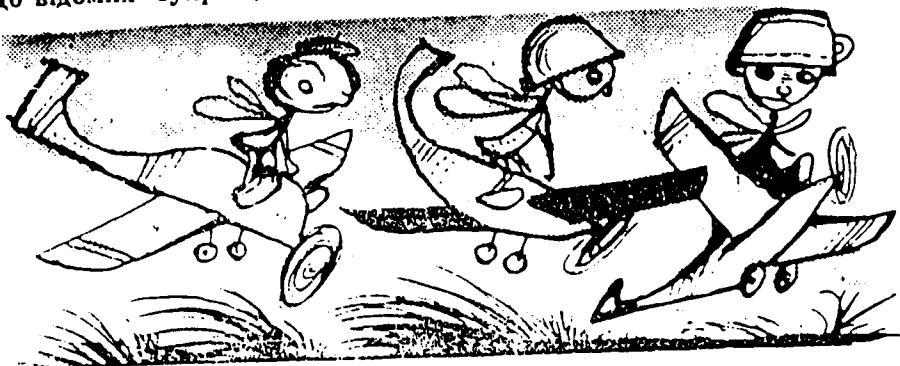
Чи піти туди по мості
До гонорних Задрихвостів?

Вже звернути він хотів
До відомих Чухраїв,

Аж побачив у воді
Чорноморців у цебрі.

Як туди його скортіло,
То щось раптом згуркотіло...

Намалювали дітунки.

Кажуть: „Залишиш в скавці,
Що там було...”

Там тепер він вчиться літу.
Мас навіть вже ракету.

ПОРАДИ МУДРОЇ СОРОКИ

Листи для Мудрої Сороки слати на адресу Редакції /див.: II стор. обкладинки/ з допискою: "Для Сороки".

ДОРОГА СОРОКО!

Чи конечно при вогнику мати обряд?

Марко

ДОРОГИЙ МАРКУ!

Очевидно! Кожне зайняття має мати початок і кінець, відкриття і закриття. А в новацтві це означає обряди. В тому й криється чар новакування. Вогник починаємо привітом коменданта (гніздового, впорядника - найстаршої рангою особи). Слідує відповідний обряд, що підходить до нашої теми. Може бути своєрідний обряд роя, гнізда, чи табору. Визначаємо сторожів вогника (новаків, що чимось собі на ту почесць заслужили). Вони підпалюють вогник і дбають, щоб він увесь вечір добре горів. Ніхто інший не може до вогника докладати дров. При підпаленні найчастіше співаємо Пісню Жовтодзюбів, але може бути й інша, настроєва пісня що підходить до програми. Сорока

Ж Ж Ж

ДОРОГА СОРОКО!

Я чула, що в деяких краях є скавтські організації, де належать самі тільки дівчата. Як це можливе? Ми прямо не дали б собі ради без хлопців! Стефця

ДОРОГА СТЕФЦЮ!

Ви ще потребуєте багато навчитися! Сорока

Ж Ж Ж

ДОРОГА СОРОКО!

Чом в Марині очі сині? Гриць

ДОРОГИЙ ГРИЦЮ!

Не заглядай на спідницю! Сорока

Ж Ж Ж

ДОРОГА СОРОКО!

Яке значення двох пальців при новацькому вітанні? Філософ

ДОРОГИЙ ФІЛОСОФЕ!

Бог і Україна. Коли вчимо новачат складати руку до привіту, можемо за приклад подати голівку зайчика: випрямлені й розставлені вказівний і середній пальці - це вухка, а палюх складений з двома злишніми пальцями - це мордочка. Сорока

З М І С Т

ВІД РЕДАКЦІЇ.....	1
МУДРІСТЬ СІРИХ ОРЛІВ: Матеріали новацького табору "Чудернацька країна" - ст. пл.: Марічка Артиш і Славко Танчак.....	2
ЩО РОЗКАЖЕМО НОВАЦТВУ?	
Ангели на сходах неба - С. О. Марічка Денис.....	6
Легенда про волю - ст. пл. Артим Зелений.....	8
Перший лист від матусі - Б. Данилович.....	9
МАЙСТРУЄМО - Сірий Орел Денис Беднарський	
Вантажний кораблик.....	10
Човник - чайка.....	11
Для матері.....	13
ДІТИ СПІВАЮТЬ	
Мамина вишня - Луценко/Пашкевич.....	14
До сина - Струцюк/Пашкевич.....	16
Виростеш ти, сину - Симоненко/Пашкевич.....	17
НОВАЦЬКИЙ ТАНОК: Кривулька.....	18
ЧИ ЗНАЄТЕ, ЩО... - Сіра Орлиця Стаха Гойдиш.....	19
ІГРОВИЙ КУТОК:	
Сліпий Петро.....	20
Круглі з кісткою.....	20
Музична ліхтарка.....	20
Брід.....	21
Перегони верхівців.....	21
Музичні групи.....	21
САМОДІЯЛЬНА ГРА: Червона шапочка - Полтава/Безкоровайний....	22
ІЗ ПРИРОДНИЧОГО ЗАПИСНИКА	
Життя лисів і вовків - С. О. Стаха Гойдиш.....	33
Соняшна квітка - Оксана Крушельницька.....	36
Дні відпочинку - Роляник.....	36
Пташиний "дитячий садок" - Наталя Кібець.....	36
РОЗГАДАЙТЕ?.....	37
ПРИКАЗКИ.....	38
ЦІКАВЕ ЗВІДУСІЛЬ	
Благане.....	39
Величайте Бога.....	39
Український віночок - Неля Лисенко.....	40
Українцям, що на чужині - Галя Кійко.....	41
Три зіроньки докупоньки.....	41
Ріка - Леся Храплива.....	41
Скоромовки.....	42
Чому чапля стоїть на одній нозі - Пластон Воронько.....	42
На кораблику.....	42
Мово рідна, слово рідне - С. Воробкевич.....	43
Йде весна - Павло Тичина.....	43
В гості йде весна - Марія Познанська.....	43
П'ять братів - Олена Пчілка.....	44
У мами доня - Світлана Кузьменко.....	44
Сніжиночка - К. Перелісна.....	44
Подорож в країну Навпаки - Василь Симоненко.....	45
ОРЛЯЧА РОЗВАГА.....	49
ПОРАДИ МУДРОЇ СОРОКИ.....	50